

03-06-2014	(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)	A
MSS/	11:00	
03-06-2014	(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)	A-1
MSS/ D/ KTG/	11:00	

(सभापतीस्थानी तालिका सभापती श्री. दीपकराव साळुंखे)

तालिका सभापती : सभागृहाची बैठक दुपारी 12.00 वाजेपर्यंत स्थगित करण्यात येत आहे.

(सभागृहाची बैठक सकाळी 11.00 ते दुपारी 12.00 वाजेपर्यंत स्थगित झाली.)

(स्थगितीनंतर)

(सभापतीस्थानी माननीय सभापती)

सभागृहाच्या कामकाजाबाबत

सभापती : केंद्रीय मंत्री व महाराष्ट्र राज्याचे माजी उप मुख्यमंत्री व विरोधी पक्षनेते श्री.गोपीनाथ मुंडे यांचे आज सकाळी अपघाती निधन झाले, ही अत्यंत दुर्दैवी घटना आहे. अशा परिस्थितीत सभागृहाच्या कामकाजाच्या संदर्भात माझ्या दालनात सकाळी माननीय विधानसभा अध्यक्ष, माननीय मुख्यमंत्री, माननीय उप मुख्यमंत्री, माननीय संसदीय कार्यमंत्री, अन्य माननीय मंत्री महोदय, विरोधी पक्षाचे माझे सहकारी सर्वश्री दिवाकर रावते, भाई गिरकर व इतर माननीय सदस्य यांच्या समवेत झालेल्या बैठकीत चर्चा झाली. त्यानुसार श्री.गोपीनाथ मुंडे याच्या दुःखद निधनाबद्दल शोक प्रस्ताव घेण्यात येत आहे.

श्री.भाई गिरकर : सभापती महोदय, केंद्रीय मंत्री माननीय श्री.गोपीनाथ मुंडे यांचे अपघाती निधन झाल्यामुळे संपूर्ण महाराष्ट्रावर शोककळा पसरली आहे. आपल्या दालनात झालेल्या बैठकीला मी हजर होतो याचा आपण उल्लेख केलेला आहे. आज दोन्ही सभागृहाचे विरोधी पक्षनेते मुंबईमध्ये नाहीत. मी स्वतः विधानसभेतील विरोधी पक्षनेते माननीय श्री.एकनाथराव खडसे यांच्याशी बोललो आहे. त्यांचेही माननीय मुख्यमंत्र्यांशी बोलणे झाले आहे.

सभापती महोदय, स्व.जयप्रकाश नारायण यांचे ज्यावेळी दुःखद निधन झाले तेव्हा त्यांना लोकसभा सभागृहात श्रद्धांजली वाहिली गेली. वास्तविक पाहता ज्यावेळी अंत्यविधी होईल त्यानंतरच शोक प्रस्ताव घेण्यात यावा असे संकेत आहेत. श्री.गोपीनाथ मुंडे हे लोकनेते होते, महाराष्ट्र राज्याचे उप मुख्यमंत्री, विरोधी पक्षनेते म्हणून त्यांनी काम केले व सध्या ते केंद्रीय मंत्री होते. आज सभागृहात विरोधी पक्षाचे प्रमुख नेते उपस्थित नाहीत त्यामुळे अंत्यविधी झाल्यानंतरच शोक प्रस्ताव घेण्यात आला तर आमच्या पक्षाच्या नेत्यांना त्या प्रस्तावावर आपले विचार मांडता येतील. श्री.गोपीनाथ मुंडे यांचे सर्वसामान्य जनतेशी अत्यंत जवळकीचे संबंध होते. त्यांचे अपघाती निधन झाल्यामुळे संपूर्ण महाराष्ट्रावर शोककळा पसरली आहे. ते मागासवर्गीय समाजाचे, ओबीसी समाजाचे, दलित, शोषित, वंचितांचे नेते होते. म्हणून माझी आपल्याला विनंती आहे की, अपवादात्मक परिस्थिती म्हणून अंत्यविधी झाल्यानंतरच शोक प्रस्ताव घेण्यात यावा.

...2...

सभापती : सभागृहात यापूर्वी अशा पध्दतीची उदाहरणे घडलेली आहेत. कै.वसंतराव चव्हाण हे या सभागृहाचे सदस्य होते व विधानसभा सभागृहावेही सदस्य होते. दुर्दैवाने त्यांचा ज्यावेळी मृत्यू झाला त्यावेळी ते राज्यसभेचे सदस्य होते. त्यांचे मुंबईमध्ये निधन झाले त्याबद्दल विधिमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांमध्ये शोक प्रस्ताव मांडण्यात येऊन तो मंजूर करण्यात आला व सभागृहाचे कामकाज स्थगित झाले होते. त्यानंतर कै.वसंतराव चव्हाण यांचा मृतदेह पुणे येथे नेण्यात येऊन शासकीय इतमामात अंत्यविधी करण्यात आला. असा प्रसंग पूर्वी घडलेला आहे. लोकनेते जयप्रकाश नारायण यांचे ज्यावेळी निधन झाले त्यावेळी अशा प्रकारचा प्रश्न निर्माण झाला होता. आज सकाळी माझ्या दालनात माननीय विधानसभा अध्यक्ष, माननीय मुख्यमंत्री, माननीय उप मुख्यमंत्री, माननीय संसदीय कार्यमंत्री, अन्य माननीय मंत्री महोदय, विरोधी पक्षाचे माझे सहकारी सर्वश्री दिवाकर रावते, भाई गिरकर, माननीय सदस्या डॉ.नीलम गोहे यांच्या समवेत एक तास चर्चा झाली.

नंतर श्री.भारवि...

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

C 1

BGO/ KTG/ D/

भोगले...

12:05

सभापती ....

त्यावेळी अनेक पद्धतीने चर्चा करण्यात आली, विचारविनिमय झाला. आजचे कामकाज सुरु करावयाचे असेल तर ते शोक प्रस्ताव घेऊन सुरु करणे अत्यंत महत्त्वाचे आहे. श्री.गोपीनाथजी मुंडे हे राज्यातील ज्येष्ठ नेते होते. नुकत्याच स्थापन झालेल्या केंद्र सरकारमध्ये त्यांना कॅबिनेट मंत्रीपद देखील मिळाले होते. एक जबरदस्त लढवथ्या कार्यकर्ता, नेता म्हणून जवळ जवळ 30 वर्ष त्यांनी महाराष्ट्रात, देश पातळीवर काम केले. केंद्रीय गृह विभागाने नोटीफिकेशन काढल्यासंबंधातील माहिती माननीय मुख्यमंत्र्यांकडे आलेली आहे. त्यामुळे श्री.गोपीनाथजी मुंडे आपल्यातून निघून गेले आहेत हे निश्चित आहे. त्यामुळे आम्ही सर्वांनी मिळून निर्णय घेतला आहे. त्यावेळी सन्माननीय सदस्य श्री.भाई गिरकर व सन्माननीय सदस्य श्री.दिवाकरजी रावते, सन्माननीय सदस्या डॉ.नीलम गोळे हे देखील उपस्थित होते. तेव्हा मी सभागृहामध्ये शोक प्रस्ताव संमत झाल्यानंतर आजचे कामकाज दिवसभरासाठी स्थगित करण्याचा निर्णय घेतला. या व्यतिरिक्त देखील काही निर्णय घेतले आहेत. आजची व उद्याची माननीय राज्यपालांच्या अभिभाषणावरील चर्चा आता परवा घेण्याचा निर्णय आपण घेतलेला आहे. माननीय सदस्य श्री.भाई गिरकर यांनी वस्तुस्थिती सांगितली असली तरीही माझ्या दालनात झालेल्या बैठकीत शेवटचा जो निर्णय घेतला आहे त्यानुसार आता शोक प्रस्तावाच्या कामकाजाला सुरक्षात करण्याचा मी निर्णय घेत आहे.

आता सभागृहाचे नेते माननीय उप मुख्यमंत्री श्री.अजित पवार यांनी शोक प्रस्ताव मांडावा.

.2

पृ.शी.: शोक प्रस्ताव.

मु.शी.: श्री.गोपीनाथ मुंडे यांच्या निधनाबद्दल शोक प्रस्ताव.

श्री.अजित पवार (उप मुख्यमंत्री) : सभापती महोदय, श्री.गोपीनाथ पांडुरंग मुंडे, केंद्रीय मंत्री व महाराष्ट्राचे माजी उप मुख्यमंत्री यांच्या निधनाबद्दल मी खालील शोक प्रस्ताव मांडतो.

"**श्री.गोपीनाथ पांडुरंग मुंडे, केंद्रीय मंत्री व महाराष्ट्राचे माजी उप मुख्यमंत्री यांच्या निधनाबद्दल हे सभागृह अतीव दुःख व्यक्त करते.**"

सभापती महोदय, ही घटना बघितल्यानंतर जीवन किती क्षणभंगूर असते हे पाहण्याची वेळ पुन्हा आपल्यावर आलेली आहे. खरे तर आपल्याला कोणालाच वाटले नसेल की, या सभागृहासमोर अशा प्रकारचा प्रसंग येईल. श्री.गोपीनाथ मुंडे हे राज्यालाच नव्हे तर संपूर्ण देशाला परिचित होते. त्यांच्याकडे प्रचंड असा जनाधार होता. त्यांना ग्रामीण जनतेच्या विविध प्रश्नासंबंधी अतिशय बारकाईने जाण होती. त्यामुळे त्यांच्यावर केंद्र सरकारने ग्रामविकास विभागाची जबाबदारी सोपविली होती. त्यांना काम करण्याची मोठी संधी मिळाली होती. तथापि, दुर्दैवी प्रसंग ओढवल्यामुळे राज्याला, देशाला तीव्र वेदना होत आहेत. आजची सकाळ आपणा सर्वांसाठी दुर्दैवी ठरली.

सभापती : सन्माननीय सदस्य श्री.दिवाकरजी रावते यांना काही तरी बोलावयाचे दिसते आहे. त्यामुळे मी माननीय उप मुख्यमंत्री श्री.अजित पवार यांना मध्येच थांबवत आहे.

श्री.दिवाकर रावते : सभापती महोदय, जो मुद्दा सन्माननीय सदस्य श्री.भाई गिरकर यांनी मांडला आहे त्यावर चर्चा करण्यासाठी विधान सभेचे सभागृह एक तासाकरिता स्थगित झाले आहे. विधान सभेच्या सभागृहात वेगळे आणि आपल्या सभागृहात वेगळे कामकाज होता कामा नये. श्री.गोपीनाथ मुंडे यांच्या निधनानिमित्त दोन सभागृहांमध्ये वादग्रस्त अशा प्रकारचे वातावरण निर्माण होता कामा नये. तेव्हा विधान सभेचे कामकाज स्थगित झाले आहे काय याची माहिती घ्यावी. माझी अशी सूचना आहे की, दोन्ही सभागृहांमध्ये एकाच पद्धतीने कामकाज झाले पाहिजे. त्यासंबंधी कोणताही वाद निर्माण होता कामा नये अशी माझी इच्छा आहे.

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

C 3

BGO/ KTG/ D/

भोगले...

12:05

सभापती : यासंबंधी मी माहिती घेतो. तो पर्यंत माननीय उप मुख्यमंत्र्यांनी शोक प्रस्तावावरील कामकाजास सुरक्षात करावी.

श्री.अजित पवार : सभापती महोदय, या विषयावर आज सकाळी 10.00 ते 12.00 वाजेपर्यंत आपण अत्यंत बारकाईने चर्चा केली. त्यानुसार आपण सर्वांनी श्री.गोपीनाथ मुंडे यांना श्रद्धांजली अर्पण करू न सभागृहाचे कामकाज दिवसभरासाठी स्थगित करण्याचा निर्णय घेतला होता. निर्णय इ आलेला असताना पुन्हा पुन्हा त्याच विषयावर चर्चा करणे योग्य होणार नाही.

यानंतर श्री.जुन्नरे.....

(सन्माननीय सदस्य श्री. भाई गिरकर, सन्माननीय सदस्य श्री. दिवाकर रावते तसेच सन्माननीय सदस्य डॉ. दीपक सावंत बोलण्याचा प्रयत्न करतात.)

सभापती : सन्माननीय सदस्यांनी कृपया खाली बसावे.

श्री. भाई गिरकर : श्रद्धांजलीच्या अनुषंगाने विधानसभेत आणि विधान परिषदेत दोन प्रघात निर्माण होणे योग्य नाही.

सभापती : या विषयाच्या संदर्भात मी माहिती घेत आहे. या विषयाच्या संदर्भात माझ्या दालनात एकंदर दीड तास चर्चा झाली असून त्या चर्चेमध्ये विधानसभेचे माननीय अध्यक्ष सुध्दा उपस्थित होते. या चर्चेमध्ये सभागृहाचे कामकाज दुपारी 12.00 वाजता सुरु करावयाचे व दुखवटयाचा प्रस्ताव सदनाच्या नेत्यांनी मांडावयाचा असा निर्णय घेण्यात आला होता.

श्री. दिवाकर रावते : आदरणीय सभापती महोदय, आपल्या दालनात जी चर्चा झाली होती त्या चर्चेमध्ये विधानसभेचे माननीय अध्यक्ष तसेच महाराष्ट्राचे माननीय मुख्यमंत्री सुध्दा उपस्थित होते. असे असतांना ज्यावेळेस विधानसभेचे कामकाज दुपारी 12.00 वाजता सुरु झाले त्याच वेळेस माननीय विधानसभा अध्यक्षांनी विधानसभेचे कामकाज 12.00 वाजताच स्थगित केले. विधानसभेचे कामकाज का थांबले आहे ? यासंदर्भात आपण आणि माननीय अध्यक्षांनी बसून निर्णय घेण्याची आवश्यकता आहे. दोन्ही सभागृहात माननीय मुंडे साहेबांच्या संदर्भात एकच विचार झाला पाहिजे. समन्वयाच्या माध्यमातून दोन्ही सभागृहात एकच विचार जाण्याची आवश्यकता आहे, अशी आमची भूमिका आहे. खरे म्हणजे आज आम्ही काही सुध्दा विचार मांडण्याच्या मनःस्थितीत नाही. आपल्या नेत्याच्या संदर्भात भावना व्यक्त करण्यासाठी आपण उभे राहिलो आहोत. हा विषय वादविवादाचा नाही. या विषयाच्या बाबतीत तरी दोन्ही सभागृहाच्या भावना वेगळ्या आहेत असे आम्ही म्हणणार नाही. आपल्या दिवंगत नेत्याच्या संदर्भात आदर व्यक्त करीत असतांना समन्वय राखला गेला पाहिजे एवढेच आमचे म्हणणे आहे. हा काही वादाचा विषय नाही.

श्री. भाई गिरकर : सभापती महोदय, आपल्या दालनात जी बैठक झाली होती त्या बैठकीमध्ये विधानसभेचे माननीय अध्यक्ष तसेच माननीय मुख्यमंत्री सुध्दा उपस्थित होते.

06-03-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

D-2

SGJ/ D/ KTG/

प्रथम श्री. भारवि.....

12:10

श्री. भाई गिरकर .....

असे असतांना विधानसभेचे कामकाज एक तासासाठी तहकूब झाले असेल तर त्यासंदर्भात काही तरी निरोप आला असेल किंवा काही निर्णय झाला असेल त्यामुळे विधानसभेचे कामकाज एक तासासाठी स्थगित करण्यात आले असावे. त्यामुळे आमची आपल्याला विनंती आहे की, आता विधानसभेचे कामकाज एक तासासाठी स्थगित झाले आहे. असे असतांना आपण विधान परिषदेत माननीय श्री. मुंडे साहेबांच्या श्रद्धांजलीचा कार्यक्रम घेतला तर ते बरोबर होणार नाही. त्यामुळे विचारविनिमय करून निर्णय व्हावा अशी आमची भावना आहे. खरे म्हणजे सभागृहाचे आजच्या दिवसाचे पूर्ण कामकाज स्थगित करण्यात यावे अशी आमची इच्छा आहे. जोपर्यंत माननीय मुंडे साहेबांचा अंत्यविधीचा कार्यक्रम पूर्ण होत नाही तोपर्यंत माननीय मुंडे साहेबांना श्रद्धांजली वाहिली जाऊ नये अशी आमची भावना आहे. आज आम्ही बोलण्याच्या मनःस्थितीत नाही.

श्री. अजित पवार : सभापती महोदय, विधानसभेचे कामकाज एक तासाकरिता थांबविण्यात आलेले आहे, ही वस्तुस्थिती आहे. विधान सभागृहाचे नेते तसेच माननीय अध्यक्ष एकत्र आले असून विधान परिषदेचे कामकाजही एक तासासाठी तहकूब करण्यात यावे अशी विनंती विधान परिषदेला करण्यात यावी अशा प्रकारचा निरोप माननीय मंत्री महोदय श्री. सतेज पाटील यांनी आणला आहे. श्रद्धांजलीच्या संदर्भात एकत्र चर्चा करून दोन्ही सभागृहामध्ये सारखे कामकाज व्हावे याबाबत निर्णय घेण्याची आवश्यकता आहे.

सभापती : सभागृहाचे कामकाज एक तासासाठी तहकूब करण्यात येत आहे. सभागृहाचे कामकाज दुपारी 1 वाजून 13 मिनिटांनी सुरु होईल.

(सभागृहाची बैठक दुपारी 12.13 ते 1.13 वाजेपर्यंत स्थगित झाली.)

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

E-1

AJIT/ D/ KTG/

पूर्वी श्री.जुन्नरे...

13:10

(स्थगितीनंतर)

(सभापतीस्थानी माननीय सभापती)

पृ.शी.: शोक प्रस्ताव

मु.शी.: श्री.गोपीनाथ मुंडे यांच्या निधनाबद्दल शोक प्रस्ताव

(शोक प्रस्ताव पुढे सुरु....)

श्री.अजित पवार (उप मुख्यमंत्री) : सभापती महोदय, श्री.गोपीनाथ मुंडे, केंद्रीय मंत्री व महाराष्ट्र राज्याचे माजी उप मुख्यमंत्री यांच्या दुःखद निधनाबद्दल मी खालील शोक प्रस्ताव मांडतो.

"श्री.गोपीनाथ मुंडे यांच्या दुःखद निधनाबद्दल हे सभागृह अतीव दुःख व्यक्त करते."

कै.गोपीनाथ मुंडे यांचा जन्म दिनांक 12 डिसेंबर, 1949 रोजी बीड जिल्ह्यात परळी तालुक्यातील नाथा येथे झाला. त्यांचे शिक्षण बी.कॉम., बी.जी.एल.पर्यंत झाले होते.

कै.गोपीनाथ मुंडे यांनी अखिल भारतीय विद्यार्थी परिषदेचे मंत्री तसेच सदस्य अखिल भारतीय विद्यार्थी परिषद, महाराष्ट्र प्रदेश म्हणून कार्य केले होते. तसेच महाराष्ट्र प्रदेश, युवा जनता मोर्चाचे अध्यक्ष व भारतीय जनता पक्षाचे प्रदेशाध्यक्ष तसेच राष्ट्रीय उपाध्यक्ष म्हणूनही त्यांनी पक्ष संघटनेत उत्तम कार्य केले होते. पक्षाच्या अनेक आंदोलनांचे नेतृत्व त्यांनी केले होते. महाराष्ट्राची मुलूख मैदान तोफ अशीच त्यांची ओळख महाराष्ट्र आणि देशाने पाहिली आहे.

कै.गोपीनाथ मुंडे यांनी सुरुवातीस बीड जिल्हा परिषदेचे सदस्य म्हणूनही काम केले होते. त्यांच्या नेतृत्वाखाली परळी येथे वैजनाथ सहकारी साखर कारखाना सुरु झाला. मराठवाड्यातील अनेक शैक्षणिक, सामाजिक व सहकारी संस्थांच्या उभारणीत त्यांचा मोलाचा वाटा होता. महाराष्ट्र राज्याच्या सर्वांगीण विकासासाठी त्यांनी विशेष योगदान दिले होते.

यानंतर श्री.बोर्ड..

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

F-1

SJB/ D/ KTG/

पूर्वी श्री.अजित....

13:15

श्री.अजित पवार....

कै.मुंडे 1980, 1990, 1995, 1999 व 2004 असे पाच वेळा रेणापूर मतदारसंघातून महाराष्ट्र विधानसभेवर निर्वाचित झाले होते. सन 1991 ते 1995 या काळात महाराष्ट्र विधानसभेचे विरोधी पक्ष नेते म्हणूनही त्यांनी कार्य केले होते. तर 1995 ते 1999 या काळात महाराष्ट्र राज्याचे उप मुख्यमंत्री पदही त्यांनी भूषविले होते. त्या काळात त्यांनी ऊर्जा, गृह व अर्थ ही महत्त्वाची खाती सांभाळली होती. तसेच ते 2009 व 2014 असे दोन वेळा बीड मतदारसंघातून लोकसभेवरही निर्वाचित झाले होते. नुकतेच त्यांनी दिनांक 26 मे, 2014 रोजी केंद्रीय ग्रामविकास मंत्री म्हणूनही शपथ घेतली होती.

कै.मुंडे यांची उत्तम संघटक, कुशल प्रशासक, अत्यंक कार्यक्षम व अभ्यासू, उत्कृष्ट संसदपटू तसेच वक्तृत्व व कर्तृत्व या गुणांचा संगम असणारे दिलखुलास व स्बाबदार व्यक्तिमत्त्वाचे जनमानसातील लोकप्रिय नेते अशीच त्यांची प्रतिमा होती.

अशा या विकासाची दूरदृष्टी असलेल्या उमद्या नेत्याचे आज मंगळवार, दिनांक 3 जून, 2014 रोजी सकाळी आकस्मिक निधन झाले आहे.

दिनांक 3 जून, 2006 रोजी प्रमोद महाजन साहेबांचे निधन झाले होते आणि आज दिनांक 3 जून, 2014 रोजी गोपीनाथजी मुंडे साहेबांचे निधन झाले आहे. एखादी गोष्ट कशी घडते हे यावरून दिसून येईल. या दोघांनीही ऐकमेकांना राजकारणात किती साथ दिली हे आपण आणि राज्यातील जनतेने पाहिले आहे. गोपीनाथ मुंडे साहेबांच्या जीवनात अनेक चढउतार आले. 1999 नंतर जवळपास सरकारमधून 15 वर्ष बाहेर राहून सतत संघर्ष करण्याचे काम त्यांनी केले. हा संघर्ष करीत असताना नुकतीच त्यांना केंद्रीय मंत्री म्हणून काम करण्याची संधी मिळाली होती. मी देशातील ग्रामीण भागासाठी मनापासून काम करीन अशा प्रकारची चर्चा ते कार्यकर्त्याशी करीत होते. आज सकाळी ते विमानतळावर जाण्यासाठी निघाले आणि त्यात त्यांचे अपघाती निधन झाले.

आज बीड जिल्ह्यातील परळी मतदारसंघात त्यांच्या सत्काराचे कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले होते. त्या भागातील कार्यकर्ते अतिशय उत्साहात होते. आपल्या कार्यकर्त्यामध्ये ताकद निर्माण करणारे, कार्यकर्त्यामध्ये उत्साह वाढविणारे आणि कार्यकर्ते कोणत्याही परिस्थितीत नाउमेद होणार नाहीत अशा प्रकारची खबरदारी घेणारे असे त्यांचे व्यक्तिमत्त्व होते.

.2..

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

F-2

SJB/ D/ KTG/

पूर्वी श्री.अजित....

13:15

श्री.अजित पवार....

1995 ते 1999 या काळात विरोधी पक्ष सत्तेवर आला होता. त्यावेळी त्यांनी उप मुख्यमंत्री म्हणून केलेली भाषणे या आणि विधानसभा सभागृहात गाजली होती. विरोधी पक्षनेते आणि सदस्य म्हणून त्यांची भाषणे ऐकण्यासाठी सभागृह आणि गॅलरी भरलेली असे. त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वात हजरजबाबीपणा होता. एखाद्याला घायाळ करावयाचे म्हटले तर शब्दांनी आणि वक्तृत्वाने कशा प्रकारे हल्ला चढवायचा हे त्यांना खूप चांगल्या प्रकारे अवगत होते. त्यांच्याकडे समयसूचकता सुध्दा फार चांगल्या प्रकारची होती. आताच्या काळात एक महाआघाडी करण्यासाठी त्यांनी पुढाकार घेतला होता. महाराष्ट्राच्या सर्व भागात अनेकदा दौरे करून महाराष्ट्र ढवळून काढण्याचे काम त्यांनी आपल्या राजकीय जीवनात केले.

कै.गोपीनाथ मुंडे यांच्या कामाच्या चांगल्या पद्धतीमुळे केंद्रीय पातळीवर देशाचे माननीय पंतप्रधान श्री.नरेंद्र मोदी साहेबांनी त्यांच्याकडे महत्वाची खाती दिली होती. गोपीनाथ मुंडे साहेबांचे दुःखद निधन झाल्यामुळे एक चांगला लोकनेता आपल्याला सोडून गेला याचे तीव्र दुःख संपूर्ण महाराष्ट्र आणि देशातील जनतेला झालेले आहे.

नंतर श्री.कांबळे....

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

G.1

MSK/ KTG/ D/

पूर्वी श्री. बोर्ड

13:20

श्री. अजित पवार ....

मी महाराष्ट्रातील तमाम जनतेच्या, सभागृहाच्या, व्यक्तिशः माझ्या, पवार कुटुंबीयांच्या, राष्ट्रवादी काँग्रेस पक्षाच्या वतीने त्यांच्या दुःखद निधनाबद्दल तीव्र दुःख व्यक्त करतो आणि त्यांना भावपूर्ण श्रद्धांजली अर्पण करू नाही दोन शब्द संपवितो.

..2

श्री. जयंत प्र. पाटील (विधानसभेने निवडलेले) : आदरणीय गोपीनाथ मुंडे साहेबांचा आणि माझा संबंध आणीबाणीच्या काळात आला. आणीबाणीच्या काळात माझे वडील नाशिकच्या जेलमध्ये होते. त्या जेलमध्ये प्रमोद महाजन, गोपीनाथ मुंडे व मोहन धारिया हे दिग्गज नेते देखील होते. मी दर 4 दिवसांनी डबा घेऊन वडिलांना भेटण्यासाठी जायचो. नाशिकमध्ये मांसाहारी डबा कमी मिळायचा. जेलमध्ये असलेले अनेक नेते माझ्या येण्याची वाट पहायचे, त्यामध्ये गोपीनाथ मुंडे साहेब देखील असायचे. बाकीच्या चर्चा सुरु असताना गोपीनाथ मुंडे साहेब आणि माझे वडील चर्चा करायचे. माझी त्यांच्या सोबत असलेली दोस्ती व व्यक्तिगत संबंध शेवटपर्यंत राहिले.

सभापती महोदय, काल साडे दहा वाजता त्यांनी मला फोन केला. मी त्यांच्या 2-3 कारखान्यांना पैसे दिले आहेत. साखरेचा भाव कमी आला आहे, त्यामुळे मी पैसे भरू शकत नाही, मी यावेळी फक्त व्याज भरीन, तुम्ही मला पूर्ण पैसे भरण्यास लावू नका असे ते म्हणाले होते. त्यावेळी मी म्हणालो की, ते शक्य होणार नाही. नाबार्ड आक्षेप घेते. त्यावेळी ते म्हणाले की, मी केंद्रीय ग्रामविकास मंत्री आहे. तू हे कसे काय म्हणतोस. मी कृषीच्या संबंधात नाबार्डला अधिकारवाणीने सांगू शकतो. तू असे का करतोस. त्यावेळी मी म्हणालो की, तुम्ही फोनवर असे बोलता आणि नंतर मागाहून आमच्यावर नाबार्ड, केंद्र शासन, राज्य शासन आक्षेप घेते. साडे दहा ते अकरा या वेळेत अगदी खेळीमेळीच्या वातावरणात माझे त्यांच्याबरोबर बोलणे झाले. आज मी उठलो आणि सकाळी साडे सहा-सात वाजता टीव्ही पाहिला तर त्यांचा अपघात झाल्याची बातमी दिसली. मी त्यांना फोन लावत होतो पण फोन लागत नव्हता. त्यांच्या स्वीय सहायकांचा देखील फोन लागला नाही. थोड्याच वेळात माझा फोन नितीन गडकरी साहेबांना लागला. ते म्हणाले की, गोपीनाथ मुंडे साहेब आपल्यातून निघून गेले.

सभापती महोदय, माझी या सभागृहात येण्याची इच्छा नव्हती. मी ग्रामपंचायत, पंचायत समिती, जिल्हा परिषद येथे काम करीत होतो. मी जिल्हा परिषदेमध्ये सदस्य म्हणून काम करत होतो. माझी बहीण आमदार आहे. अनेक वेळा गोपीनाथ मुंडे चर्चा करताना म्हणायचे की, तुम्ही विधिमंडळात आले पाहिजे. माझी इच्छा आहे. तुम्ही विधिमंडळात आला तर तुम्हाला वेगळा वाव मिळू शकतो. मी म्हणालो की, ते शक्य नाही. आम्ही दोघे भाऊ-बहीण कसे येऊ शकतो. तेव्हा ते म्हणाले की, तुम्ही विधानसभेची निवडणूक लढवा. त्यावेळी आघाडी सरकार होते. आम्ही

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

G.3

MSK/ KTG/ D/

पूर्वी श्री. बोर्ड

13:20

श्री. जयंत प्र. पाटील ....

निवडणुकीसाठी उभे राहिलो. दादांचा विरोध असताना मी उभा राहिलो. मी विधिमंडळात आलो. तेव्हा त्यांनी मला मार्गदर्शक तत्वे सांगितली. कोणाशी कसे बोलले पाहजे, कशी माहिती घेतली पाहिजे, ग्रंथालयात कसे गेले पाहिजे हे सर्व सांगितले. मी काकांबरोबर यायचो. पण नवीन पध्दतीच्या संदर्भात गोपीनाथ मुंडे साहेब नेहमी माझ्याशी चर्चा करीत होते. मी त्यांच्याकडे एक चांगला मित्र व मार्गदर्शक म्हणून पाहत आलो. आमचे राजकीय मतभेद टोकाचे होते. परंतु, तरीही त्यांनी मैत्रीमध्ये कधीही अंतर पडू दिले नाही.

सभापती महोदय, सन 1991 ते सन 1995 या काळात शेवटच्या टप्प्यात त्यांना विरोधी पक्षनेते पद मिळाले. अगोदर श्री. मनोहर जोशी विरोधी पक्षनेते होते. श्री. छगन भुजबळ काँग्रेसमध्ये गेले. त्यामुळे भाजपाची संख्या वाढली. त्यामुळे गोपीनाथ मुंडे यांना विरोधी पक्षनेता करताना आमच्या कक्ष क्रमांक 316 वर बैठक झाली. माझ्या काकांनी दत्ता पाटलांनी पुढाकार घेतला. बहुजन समाजाचा उमदा, रांगडा कार्यकर्ता आहे हे शब्द माझ्या काकांचे, दत्ता पाटलांचे आहेत. हे विरोधी पक्षनेता म्हणून वेगळी प्रतिमा निर्माण करूशक्तीत असे त्यावेळी आमचे काका म्हणाले होते. 316 हा कक्ष माझ्या काकांचा होता. आता तो कक्ष माझ्याकडे आहे.

सभापती महोदय, वेळ प्रसंग आला तर शेकाप देखील तुमच्यासाठी विरोधी पक्षनेते पदाला सह्या देईल असे आम्ही सांगितले. गोपीनाथ मुंडे यांनी विरोधी पक्षनेते म्हणून केलेले काम हे राज्य कधीही विसरू शकणार नाही. युती शासनाचे राज्य आणण्यामधील बराचसा हिस्सा गोपीनाथ मुंडे यांना जाईल.

(नंतर श्री. रोझेकर ....

श्री.जयंत प्र.पाटील.....

कारण, मुंडे साहेबांनी विरोधी पक्षनेता म्हणून अतिशय आक्रमक काम केले, सत्ताधाऱ्यांचे वाभाडे काढले.

सभापती महोदय, नागपूरच्या शेवटच्या अधिवेशनात गोवारी हत्याकांड झाले. त्यावेळी मी देखील नागपूर येथेच होतो. त्यावेळची त्यांची भाषणे आपण बघितली तर ती अंगावर शहारे आणणारी होती. त्यांच्याकडे आक्रमकपणा होता. त्यांच्याच जोरावर त्यावेळी युतीचे शासन सत्तेवर आले होते.

सभापती महोदय, माननीय श्री.मुंडे साहेबांचे व्यक्तिमत्त्व अष्टपेलू होते. मराठवाड्यात सहकार चळवळ वाढू शकणार नाही, किंबहुना, मराठवाड्यात सहकारी चळवळच मोडीत निघाली आहे, असे म्हटले जात असताना मराठवाड्यातील दोन नेते कै.विलासराव देशमुख आणि कै.गोपीनाथराव मुंडे यांनी खन्या अर्थाने तेथे सहकाराची मुहूर्तमेढ रोवली आणि अनेक संस्था उभ्या केल्या. विशेषत: साखर उद्योगामध्ये यशस्वी उद्योजक त्या ठिकाणी निर्माण केले, असे निश्चितपणे मला वाटते. ते चांगले पे-मार्स्टर होते. त्यांचे चार-पाच कारखाने आहेत. पण कधीही थकबाकीचा व्यवहार त्यांनी केला नाही. एक चांगला प्रशासक म्हणून काम करण्याची त्यांची हातोटी होती.

सभापती महोदय, त्यांनी कालही मला फोन केला होता आणि परवाही केला होता. त्यावेळी त्यांनी मला सांगितले की, "मी ग्राम विकास मंत्री झालो आहे, महाराष्ट्राला पैसे कमी पडू देणार नाही. माझ्याकडे एक वेगळा प्लॅन आहे, वेगळा दृष्टीकोन मी ठेवणार आहे, आपल्या कामाची प्रतिमा निश्चितपणे उभी करणार आहे. तुम्ही कामे घेऊन या, नवीन योजना आणा, आपण निश्चितपणे त्या राबवू." परंतु, आज महाराष्ट्राचे अतोनात नुकसान झाले आहे. महाराष्ट्राला त्यांच्या निमित्ताने दुसऱ्यांदा ग्राम विकास खाते मिळाले होते. कै.विलासराव देशमुख यांना देखील ग्राम विकास खाते मिळाले होते, नंतर ते बदलले गेले, हा भाग वेगळा. परंतु, या दोन्ही नेत्यांकडे हे खाते शेवटपर्यंत राहिले असते तर विकासाची घोडदौड आपल्याला निश्चितपणे बघता आली असती.

सभापती महोदय, मुंडे साहेबांनी ज्यावेळी भारतीय जनता पक्षाची सूत्रे हाती घेतली त्यावेळी उत्तमराव पाटील हे भारतीय जनता पक्षाचे अध्यक्ष होते. एकदा चर्चेमध्ये त्यांनी सांगितले की,

.2....

श्री.जयंत प्र.पाटील.....

बीजेपीच्या अकाउंटला त्यावेळी फक्त दोन लाख स्पर्ये होते. प्रमोद महाजन आणि गोपीनाथ मुंडे या दोघांनी बीजेपी वाढविण्याचा जोरदार प्रयत्न केला. ते म्हणाले की, मुंबईला एक आणि औरंगाबादला एक अशी दोन वाहने ठेवली आहेत. औरंगाबादला त्यांनी '118' हे वाहन ठेवले होते. त्या काळात फक्त 'फियाट' आणि 'ॲम्बेसॅंडर' ही वाहनेच पहावयास मिळत. नव्यानेच '118' हे वाहन आले होते. या दोन वाहनातून भ्रमंती करून खन्या अर्थाने बीजेपी वाढविण्याचे काम या दोघांनी केले. ग्रामीण भागात काम करण्याची एक वेगळी हातोटी मुंडे साहेबांमध्ये होती. तळागाळातील कार्यकर्त्यांना कसे एस्टॅब्लिश करायचे, त्यांची उन्नती कशी करायची, हे त्यांना चांगले ठाऊक होते. सार्वजनिक जीवनात काम करीत असताना कार्यकर्ता स्वतःच्या पायावर उभा राहिला पाहिजे, असा एक वेगळा दृष्टीकोन मुंडे साहेबांकडे होता.

सभापती महोदय, ओबीसी संघटनेमध्ये आम्ही कार्यकर्ते काम करीत असताना भुजबळ साहेब, मुंडे साहेब आणि माझ्या अनेक वेळा बैठका झाल्या. मंडल आयोगाची अंमलबजावणी करण्यामध्ये जे ठराविक नेते प्रयत्न करीत होते, त्यामध्ये मुंडे साहेबांचे नाव अग्रेसर होते. जो दलित आहे, पददलित आहे, दबलेला आहे, त्यांना खन्या अर्थाने वर आणण्याचे काम मुंडे साहेब सातत्याने करीत होते.

सभापती महोदय, माननीय श्री.गोपीनाथराव मुंडे यांच्या दुःखद निधनाबद्दल मी शेतकरी कामगार पक्षाच्या वतीने, माझ्या कुटुंबीयांच्या वतीने आणि त्यांचा मित्र या नात्याने भावपूर्ण श्रद्धांजली अर्पण करतो आणि थांबतो.

यानंतर श्री.खंदारे.....

श्री.कपिल पाटील (मुंबई विभाग शिक्षक) : सभापती महोदय, सभागृहाच्या नेत्यांनी मांडलेल्या शोक प्रस्तावावर सहवेदना व्यक्त करण्यासाठी मी या ठिकाणी उभा आहे.

श्री.गोपीनाथ मुंडे हे केवळ भारतीय जनता पक्षाचे नेते नव्हते. खरे तर भारतीय जनता पक्षाची जी रचना होती त्यापेक्षा वेगळी वृत्ती, हिंमत व सामाजिक बैठक असलेले ते नेते होते. त्याचा त्यांच्या पक्षालाही मोठा फायदा झाला. महाराष्ट्रातील तमाम ओ.बी.सी.च्या संबंधात ज्यांनी राजकीय नेतृत्व केले, त्यामध्ये माननीय मंत्री श्री.छगन भुजबळ होते आणि श्री.गोपीनाथ मुंडे साहेबही होते. परंतु श्री.गोपीनाथ मुंडे यांनी ज्या पद्धतीने ओ.बी.सी.चे नेतृत्व केले त्याला तोड नाही. मंडल आयोगाची परिषद घेण्यासाठी आम्ही श्री.प्रमोद महाजन यांना व सर्व पक्षाच्या नेत्यांना भेटण्यासाठी गेलो होतो. परंतु श्री.प्रमोद महाजन यांनी मी बैठकीला येत नाही, पण तुम्ही श्री.गोपीनाथ मुंडे यांना बैठकीस घेऊन जावे असे सांगितले होते. तेहापासून त्यांची गऱ्ही जमली होती. श्री.गोपीनाथ मुंडे यांनी सदाकांत ढवण मैदानामध्ये झालेल्या सभेमध्ये पहिले भाषण केले. तेथे श्री.शरद यादव यांनी माननीय श्री.छगन भुजबळ यांना बाहेर पडण्याचे आवाहन केले होते. त्यानंतर पुढे महाराष्ट्राचा सगळा इतिहास बदलला. श्री.गोपीनाथ मुंडे यांची कमिटमेण्ट पक्की होती. 1994 साली माननीय श्री.शरद पवार यांचे सरकार होते. त्यावेळी त्यांनी आचारसंहिता लागू होण्याच्या आदल्या दिवशी मंडल आयोगाच्या शिफारशीनुसार मुस्लीम ओ.बी.सी.ना सवलती लागू करण्याचा ऐतिहासिक निर्णय घेतला होता. त्याच्या 1-2 महिन्यानंतर ते सरकार गेले आणि युतीचे सरकार आले. त्यावेळी मुस्लीम ओ.बी.सी.च्या सवलती जाणार असे मनामध्ये पक्के ठरले होते. परंतु श्री.गोपीनाथ मुंडे यांनी याच सभागृहात ठामपणे असे सांगितले होते की, मुस्लीम ओ.बी.सी.च्या सवलती न्याय्य आहेत त्या चालू राहतील, त्यामध्ये कोणताही बदल होणार नाही. हे केवळ श्री.गोपीनाथ मुंडे साहेब होते म्हणून होऊ शकले. अन्यथा होऊ शकले नसते. त्यानंतर त्यांच्याबद्दल कृतज्ञता व्यक्त करण्यासाठी आम्ही राजा शिवाजी विद्यालयामध्ये सत्कार समारंभ आयोजित केला होता. त्यावेळी त्यांनी जाहीर केले होते की, पददलितांच्या प्रश्नाबाबत, अल्पसंख्याकांच्या मुद्यांबाबत माझी कमिटमेण्ट पक्की आहे, त्यात कोणताही बदल होणार नाही. ती शेवटपर्यंत त्यांनी पाळली. त्यांनी अल्पसंख्याक समाजामध्ये श्री.पाशा पटेल यांच्यासारखे नेतृत्व आणले. त्याला ताकद देणे हे केवळ श्री.गोपीनाथ मुंडे साहेबच करु जाणे.

श्री.कपिल पाटील.....

सभापती महोदय, या सभागृहात येण्यासाठी मी पहिल्यांदा निवडणुकीला उभा राहिलो होतो. या सभागृहामध्ये ही जागा त्यांच्या पक्षाकडे होती. ही जागा 30 वर्षे त्या प्रवाहाकडे होती. मी निवडून आल्यानंतर त्यांना प्रचंड आनंद झाला होता. मी निवडून आल्यानंतर त्यांनी मला बोलावून माझ्या उंची एवढा बुके दिला होता. तू निवडून आल्याबद्दल मला आनंद झाला आहे असे त्यांनी मला सांगितले होते. त्यावेळी मी त्यांना असे म्हटले होते की, मुंडे साहेब मला तुमचा आश्रय तर होताच. त्यावर ते मला म्हणाले होते की, मला तर असे कळले होते की, तुझे डिपॉजिट जप्त होणार आहे. पण मला तू निवडून येशील याची खात्री होती. घट्ट मिठी माझ मोठ्या प्रेमाने मला ते भेटले. तू या सभागृहात येत आहेस याचा मला जास्त आनंद आहे असे ते म्हणाले होते. इतके व्यक्तिगत संबंध ते जपत असत. त्यांची व माननीय श्री.छगन भुजबळ यांची मैत्री वेगवेगऱ्या पक्षात असूनही त्यांनी सांभाळली व टिकवली.

महाराष्ट्राच्या राजकारणामध्ये सहकारी साखर कारखानदारी व सहकाराची चळवळ विरोधी पक्षांना जमत नाही असा एक आक्षेप घेतला जात असे. तो आक्षेप मोडून काढण्याचे काम श्री.गोपनीनाथ मुंडे यांनी केले आहे. साखर कारखानदारी फायद्यामध्ये चालविता येते, सहकारी साखर कारखाने जेव्हा बुडविले जात होते त्यावेळी श्री.गोपीनाथ मुंडे यांचा फॉर्म्युला पुढे आला. वैद्यनाथ सहकारी साखर कारखान्याप्रमाणे साखर कारखाने चालविले तर साखर कारखाने फायद्यात चालू शकतात हे दाखवून दिले. महाराष्ट्राच्या सहकारी चळवळीमध्ये त्यांनी स्वतःचे असे वेगळे स्थान निर्माण केले. श्री.गोपीनाथ मुंडे साहेब हे खन्या अर्थाने लोकनेते होते. शेवटच्या माणसापर्यंत थेट पोहोचण्याचे त्यांच्याकडे अप्रतिम कौशल्य होते. सत्ताधारी पक्षातील अनेक नेत्यांना त्यांनी ज्या पद्धतीने स्वतःच्या पक्षात ओढले, ते कौशल्य विलक्षण होते. त्यावेळी काँग्रेस-राष्ट्रवादी पक्ष मजबूत असताना त्या पक्षातील, त्या वर्गातील माणसे आपल्या पक्षात आणली आहेत. हे केवळ तेच करु जाणत होते. त्यांना आयुष्यात दुःखद प्रसंगांना तोंड द्यावे लागले. महाराष्ट्राचे नेतृत्व करण्याची त्यांची इच्छा होती. परंतु काळाने ती हिरावून घेतली आहे. ते मुख्यमंत्री झाले नाही पण महाराष्ट्रातील लोकनेते म्हणून ज्यांचा उल्लेख केला जातो, त्यात श्री.गोपीनाथ मुंडे यांचे नाव जरूर घेतले पाहिजे. श्री.विलासराव देशमुख आणि त्यांची मैत्री अतूट होती.

3...

श्री.कपिल पाटील....

श्री.विलासराव देशमुख यांच्याप्रमाणे ते मराठवाड्यातून येऊनही महाराष्ट्राचे नेते झाले होते. हे मला आवर्जून सांगितले पाहिजे. श्री.गोपीनाथ मुंडे यांच्या जाण्यामुळे जी पोकळी निर्माण झाली आहे ती केवळ मराठवाड्यासाठी, त्यांच्या पक्षासाठी नाही तर संपूर्ण महाराष्ट्रासाठी निर्माण झाली आहे. पददलित, मागासवर्गीय जनतेसाठी निर्माण झाली आहे. जो शोषित, उपेक्षित वर्ग लढत असतो त्या सगळ्यांना पुढील काळात त्यांची उणीव जाणवत राहील. मी कालगतीत गोपीनाथराव मुंडे यांना माझ्यावतीने व लोकभारतीच्या वतीने विनम्र श्रधांजली अर्पण करतो.

यानंतर श्री.शिगम....

श्री. छगन भुजबळ (सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम वगळून) मंत्री) : सभापती महोदय, आज सकाळ पर्यंत अशा प्रकारचा प्रसंग तुमच्या आमच्यावर ओढवेल याची आपल्या पैकी कुणालाही कल्पना नव्हती. जेव्हा सकाळी मला एका मित्राचा फोन आला त्यावेळी त्याने सांगितलेल्या बातमीवर माझा विश्वास बसत नव्हता. दुर्दैवाने आणखी थोडया वेळाने त्या बातमीला दुजोरा मिळाला आणि खरोखर अतीव दुःख झाले. हे दुःख शब्दापलीकडचे आहे. अतिशय मागासलेल्या प्रदेशामध्ये त्यांचा जन्म झाला. कर्तृत्वाने ते कॉलेजमध्ये गेले. कॉलेजमध्ये प्रमोद महाजन यांच्या सारखा अतिशय सहृदय मित्र त्यांना भेटला. कॉलेजमध्ये त्यांनी स्टुडण्ट सेक्रेटरीच्या निवडणुका लढविल्या. निवडणुकीचे ज्ञान त्यांना तेथेच प्राप्त झाले. 40 वर्षांपूर्वी अचानक त्यांचे वडील गेले. पुढे काय करायचे अशा संभ्रमावरथेत असताना ते उभे राहिले. एखाद्यावर संकटे यावीत म्हणजे ती किती यावीत ? मुंडे साहेबांवर जी संकटे आली त्याला सीमा नाही. लहानपणापासूनच कौटुंबिक संकटांना ते सामोरे गेले. काही वर्षांपूर्वी त्यांचे मैव्हणे प्रमोद महाजन यांचा गोळीबारात खून करण्यात आला. राष्ट्रीय पातळीवर प्रमोद महाजन हे मुंडे साहेबांचे हितचिंतक, हितकर्ता होते. प्रमोद महाजन देशपातळीवर राजकारणात तळपत असताना त्यांचे छत्र अचानक गेले. आता पुढे काय होणार ? एकीकडे संपूर्ण कुटुंबाची जबाबदारी, दुसरीकडे अवहेलना होईल की काय, साईड ट्रॅकला टाकले जाईल की काय अशा परिस्थितीतून त्यांचा प्रवास सुरु झाला. पण मुंडे साहेब धैर्याने उभे राहिले. संपूर्ण कुटुंबाला त्यांनी आधार तर दिलाच पण पक्षामध्ये सुध्दा त्यांनी आपले पाय आणखी घडू रोवले. त्यांची आणि माझी ओळख तशी 1989-90 सालापासूनची. जेव्हा शिवसेना आणि भारतीय जनता पक्षाची युती झाली, शिवसेनाप्रमुख बाळासाहेब ठाकरे आणि भारतीय जनता पक्षाच्या नेत्यांनी एकत्र येण्याचे ठरविले त्यावेळी शिवसेनेच्या वतीने मी, मनोहर जोशी आणि भारतीय जनता पक्षाच्या वतीने प्रमोद महाजन, मुंडे साहेब आणि शिवणकर ही मंडळी होती. ही युती कशी असावी याचा आराखडा आम्ही कित्येक दिवस तयार करीत होतो. त्यावेळी असे लक्षात आले की ज्याप्रमाणे प्रमोद महाजन यांना संपूर्ण महाराष्ट्राचा अभ्यास होता त्याप्रमाणे मुंडेसाहेबांना देखील महाराष्ट्राचा अभ्यास होता. तेव्हा पासूनची मुंडे साहेबांची आणि माझी ओळख. कुणालाही न घाबरता आपले मत ते स्पष्टपणे मांडत होते.

श्री. छगन भुजबळ....

कितीही संकटे आली तरी त्या संकटाला ते सामारे जायचे, लढायचे. जशी राजकीय संकटे आली तशी अपघाताची संकटे त्यांच्यावर आली. आजच्या अपघाताची संपूर्ण माहिती आली नाही. पण एका इंडिका गाडीने त्यांच्या गाडीला टक्कर दिली आणि त्यानंतर त्यांना हृदयविकाराचा झाटला आला.

...नंतर श्री. भोगले...

श्री.छगन भुजबळ....

त्याच्या अगोदर देखील कितीतरी अपघातांच्या मालिकेतून त्याना जावे लागले. उप मुख्यमंत्री पदावर असताना विमान प्रवासात त्यांच्या विमानाची काच तुटली आणि विमानातील कागदपत्रे, सर्व सामान अस्ताव्यस्त उडाले व विमानात वाढळ घुसल्यासारखी परिस्थिती निर्माण झाली असताना विमानाच्या पायलटने सुखस्थपणे विमान खाली उत्तरविले. हेलिकॉप्टरमधून प्रवास करताना अशाच प्रकारचे अनेक प्रसंग घडले. एकदा ते प्रवास करीत असलेले हेलिकॉप्टर हवेत भरकटले असताना खाली सगळे चिंताग्रस्त झाले होते. बीड जिल्हयात रस्त्यावरील प्रवाशाला वाचविण्याच्या प्रयत्नात त्यांची गाडी झाडावर जाऊन आदळली आणि त्यांच्या मानेला गंभीर जखम झाली होती. आजपर्यंत त्यांना मान वळवून पाहता येत नव्हते. अशा प्रकारचे अपघाताचे धक्के त्यांना बसत असताना आज सकाळी त्यांच्या वाहनाला झालेल्या अपघातामुळे फोबिया निर्माण होऊन काही अघटित घडले का हे परमेश्वर जाणो.

सभापती महोदय, आतापर्यंत अनेक राजकीय, कौटुंबिक संकटे झेलून ते ताठपणे उभे राहिले. राज्याचे उप मुख्यमंत्री, गृहमंत्री या नात्याने त्यांनी उत्कृष्ट कामगिरी करून राज्याची सेवा केली. लोकसभेवर निवडून गेल्यानंतर वयाच्या एकसष्टीच्या आदल्या दिवशी भारताच्या संसदेमार्फत युनोच्या स्टेजवर उभे राहून त्यांना बोलण्याची संधी लाभली होती. एका सामान्य कुटुंबातील, मागासलेल्या प्रदेशात जन्मलेला नेता अनेक संकटे झेलूनही आपल्या कर्तृत्वाने किती पुढे जाऊ शकतो याचे ते उत्तम उदाहरण होते. ओबीसी चळवळीत काम करणारे गोपीनाथ मुंडे आणि मी दोघे सख्खे भाऊ म्हणावे लागेल. ते स्पष्टपणे सांगायचे, होय, छगन भुजबळ हे ओबीसी चळवळीतील माझे नेते आहेत. विरोधी पक्षातील माणसाला मी आपला नेता मानतो याबद्दल आपल्या पक्षातील लोक काय म्हणतील याची त्यांनी पर्वा केली नाही.

सभापती महोदय, ओबीसी समाजातील नागरिकांची जनगणना झाली पाहिजे यासाठी आम्ही जेव्हा आग्रह धरला त्यावेळी खासदार समीर भुजबळ, गोपीनाथ मुंडे, शरद यादव यांनी संसदेतील कॉग्रेस पक्षासहित सर्व पक्षांच्या नेत्यांना भेटून त्यांच्यापुढे आपली भूमिका मांडली. माननीय श्री.शरद पवार यांनी देखील केंद्रीय मंत्रिमंडळामध्ये या भूमिकेला पाठिंबा देऊन हा विषय लावून धरला. ओबीसी नागरिकांची जनगणना झाली पाहिजे ही भूमिका त्यांनी घेतली तोपर्यंत भारतीय जनता पक्षाने आपला निर्णय जाहीर केलेला नव्हता. त्यापूर्वीच गोपीनाथ मुंडे यांनी जाहीरपणे

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

K.2

SGB/ KTG/ D/

13:40

श्री.छगन भुजबळ....

जनगणना व्हावी हा आग्रह धरला. ते लोकसभेत पक्षाचे उपनेते होते. त्यामुळे त्यांच्यावर विशिष्ट जबाबदारी होती. पक्षाचे म्हणणे काय आहे हे ध्यानात घ्यायची आवश्यकता होती. परंतु त्याची त्यांनी पर्वा केली नाही. त्यांनी जाहीरपणे मागणी केल्यानंतर भारतीय जनता पक्षाने या गोष्टीला पाठिंबा दिला होता.

नंतर श्री.भारवि.....

श्री.छगन भुजबळ...

ते मागासलेल्या समाजासाठी खुलेपणाने पुढे यायचे. एवढेच नव्हे तर ते सामोरे देखील जायचे.

या 8-10 वर्षांमध्ये महाराष्ट्रातील श्री.प्रमोद महाजन, या राज्याचे माझी मुख्यमंत्री श्री.विलासराव देशमुख आणि आता श्री.गोपीनाथराव मुंडे हे दोन-तीन नेते देशामध्ये, दिल्लीमध्ये स्वकर्तृत्वाने तळपत होते. ते आपल्या कर्तृत्वाने अत्युच्च पदी पोहोचले होते. त्यांच्याकडून लोकांच्या अपेक्षा खूप वाढल्या होत्या. त्यांनी केलेल्या श्रमाची, लढ्याची लोकांना सवय लागली असतानाच अचानक ते सर्वजण दृष्टीआड झाले हे महाराष्ट्राचे दुर्दैव आहे.

खरे सांगायचे तर आज असलेल्या केंद्रीय मंत्रिमंडळामध्ये देशातील ओबीसींना त्यांच्या स्माने आपला चेहरा मंत्रिमंडळामध्ये दिसत होता. आपल्या बाजूने कधीही आवाज उठवेल याची खात्री असलेला नेता आज हरपून गेलेला आहे. देशातील कोट्यवधी ओबीसी वर्गाला जेव्हा आपल्यावर प्रसंग येईल तेव्हा आपला हा नेता आपल्या बाजूने उभा राहील असे वाटत होते. किंबहुना महाराष्ट्रातील बहुजन वर्गातील सर्व लोकांना देखील तसेच वाटत होते. केंद्रात सत्तापालट झाल्यामुळे महाराष्ट्रातील शेतकरी, कष्टकरी, बहुजन समाजला देखील त्यांचा आधार वाटत होता. आपल्या प्रश्नांसाठी दिल्लीमध्ये जाऊन श्री.मुंडे साहेबांना जाऊन भेटू शकतो असे त्यांना वाटत होते. निश्चितपणे ते आपला आवाज उठवतील आणि प्रश्न सोडवतील असे त्यांना वाटत होते.

श्री.गोपीनाथराव मुंडे हे अतिशय उत्तम संघटक, कुशल प्रशासक होते. ते अत्यंत कार्यक्षम व अभ्यासू होते. एवढेच नव्हे तर उत्तम संसदपटू देखील होते. वक्तृत्व, नेतृत्व आणि कर्तृत्व याचा अनोखा संगम म्हणजे श्री.गोपीनाथराव मुंडे होते.

या सभागृहात अनेकांनी त्यांना बोलताना पाहिले आहे. मी विधान परिषदेचा विरोधी पक्ष नेता होता त्यावेळी ते समोर बसलेले असायचे. मी माझ्या पद्धतीने युती सरकारवर टीका करत होतो. सुरक्षातीच्या काळामध्ये सर्वजण यायचे. पण नंतरच्या काळात श्री.गोपीनाथ मुंडे साहेब हे फक्त एकटेच येऊन येथे बसायचे. शेवटी विरोधी पक्ष नेता हा माननीय मुख्यमंत्र्यांवर बोलणार

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

L 2

BGO/ KTG/ D/

भोगले...

13:45

श्री.छगन भुजबळ....

किंवा उप मुख्यमंत्र्यांवर बोलणार. तेव्हा विरोधी पक्षाचे सगळे फटके श्री.गोपीनाथराव मुंडे स्वतःच्या अंगा-खांद्यावर घ्यायचे आणि बाहेर जाऊन परत हसतखेळत हात मिळवायचे. विरोधी पक्षाला सामोरे जाण्याची हिंमत त्यांच्यामध्ये होती. विरोधी पक्षाची टीका आपण ऐकली पाहिजे, त्यापासून पळ काढता कामा नये. ही हिंमत त्यांच्यामध्ये होती.

सभापती महोदय, मार्गील 15 वर्षे ते वेगवेगळ्या संकटांच्या मालिकांमधून गेले. साकंदिवस त्यांनी महाराष्ट्रामध्ये काम केले. श्री.मुंडे हे बहुजन समाजाचे नेते होते. त्यांनी अनेक कामे केली. तरी पण ऐन वेळी त्यांना चिंतित व्हावे लागले.

यानंतर श्री.जुन्नरे...

श्री. छगन भुजबळ.....

परंतु तरी सुधा ते डगमगले नाही. त्यांनी स्वतःच्या प्रकृतीची काळजी कधीच घेतली नाही. ब्लड प्रेशर, शुगरचा त्रास असतांना सुधा त्यांनी त्याकडे पाहिजे तसे लक्ष दिले नाही. त्यांनी फक्त पक्षासाठी लढाई, लढण्याचेच काम केले. त्यांनी लढाई जिंकली आणि ते मानसन्मानाने दिल्लीच्या तख्तावर बसले. दैवाचा दुर्विलास पहा, त्यांना आठ दिवस सुधा सुख उपभोगता आले नाही. आज बीडमध्ये त्यांच्या स्वागताचा आणि सत्काराचा कार्यक्रम असल्यामुळे ते दिल्लीवर्ण बीडकडे विमानाने येण्यासाठी विमानतळावर जात होते. आज या सगळ्या गोष्टीचे स्थान शोकसभेत ह्वावे ? यासारखा दैवाचा दुसरा दुर्विलास असू शकत नाही. मुंडे साहेब आचरण, कर्तृत्व या सर्व बाबतीमध्ये सरकारचे वाभाडे काढावयाचे. मी पवार साहेबांच्या कॅबिनेटमध्ये होतो त्यावेळेस माननीय मुंडे साहेब विरोधी पक्ष नेते होते. त्यांच्या हाताला जे काही आयुध मिळेल त्या आयुधाने ते आमच्या सरकारवर हल्ला करीत असत. निर्भीडपणे ते हल्ले करीत असत. खरे म्हणजे विरोधी पक्ष नेत्याने निर्भीडपणेच काम केले पाहिजे. विरोधी पक्षाने न घाबरता काम केले पाहिजे. विरोधी पक्ष नेता म्हणून काम करीत असतांना आपल्याला कोण काय म्हणेल, काय होईल यासंदर्भात कोणतीही भीती न बाळगता काम केले तर यश मिळतच असते. त्यावेळेस सुधा त्यांना विरोधी पक्ष नेता म्हणून यश मिळालेच होते. त्यांच्या कामामुळेच 1995 मध्ये युती शासन सत्तेवर आले होते. विशेषत: त्यांनी गेल्या पाच वर्षात आपली भूमिका चांगल्या प्रकारे बजावली होती. परंतु हे सर्वच्या सर्व त्यांना एका क्षणात सोडून जावे लागले आहे. इंग्रजीत म्हण आहे "Man proposes God disposes". एका क्षणात हे सर्व होत्याचे नव्हते झाले आहे. मुंडे साहेबांच्या संदर्भात काय बोलावे आणि काय बोलू नये हे समजत नाही. या सभागृहातील अनेक सदस्य, मंत्री, सभागृहात उपस्थित राहणारा सचिवांचा स्टाफ या सर्वांनी त्यांचे वक्तृत्व जवळून पाहिले असेल, त्यांच्या वागण्याची पध्दतही पाहिली असेल. आज या सगळ्यांच्या मनामध्ये अतीव वेदना आहे. महाराष्ट्रातील गोरगरीब जनतेच्या मनात त्यांच्या संदर्भात वेदना आहेच आहे. दोन वर्षापूर्वी मला आणि माननीय डॉ. पतंगराव कदमांना माननीय मुंडे साहेबांनी भगवानगडावर बोलावले होते. त्या ठिकाणी त्यांच्या प्रेमाखातर आलेला प्रचंड जनसागर आम्ही बघितला होता.

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

M-2

SGJ/ KTG/ D/

प्रथम श्री.भारवि.....

13:50

श्री. छगन भुजबळ.....

त्यांच्यासाठी हा समुदाय वेडा होणारा होता. आता त्या भगवानगडावर माननीय मुंडेसाहेब दिसणार नाहीत. त्या समाजाला आपले सर्वस्व गमावल्यासारखे वाटणार आहे. एकाच माणसाच्या जाण्याने वेगवेगळ्या लोकांना त्यांनी दुःखी करून सोडले आहे. माननीय मुंडे साहेबांच्या अचानक जाण्याने अनेक लोक दुःखी झाले आहेत.

मी माझ्या कुटुंबाच्या वतीने, माझ्या पक्षाच्या वतीने, ओबीसी संघटनांच्या वतीने माननीय मुंडे साहेबांना मनापासून भावपूर्ण श्रधांजली अर्पण करतो. श्रधांजली वाहत असताना ओबीसी समाजामध्ये असलेली पोकळी भरून निघणे फार कठीण आहे. लहान लहान समाजामध्ये एक एक नेता घडायला खूप अवधी लागत असतो, प्रचंड त्रास सहन करावा लागतो व त्यानंतरच लहान लहान समाजामध्ये एक चांगला नेता तयार होत असतो. असा एक मोठा नेता परमेश्वर आपल्यातून घेऊन गेलेला आहे. मी मनापासून माननीय मुंडे साहेबांना श्रधांजली अर्पण करतो. धन्यवाद.

यानंतर श्री. अजित.....

श्री.हेमंत टकले (विधानसभेने निवडलेले) : सभापती महोदय, सभागृहाचे नेते व राज्याचे उप मुख्यमंत्री माननीय श्री.अजित पवार यांनी श्री.गोपीनाथ मुंडे यांच्या अकलित दुःखद निधनाबद्दल शोक प्रस्ताव मांडलेला आहे. त्यावर बोलण्यासाठी मी उभा आहे.

सभापती महोदय, महाराष्ट्राने देशाला अनेक मोठी माणसे दिली त्यामध्ये आदरणीय गोपीनाथ मुंडे यांचे नाव घेता येईल. माझ्या अगोदर ज्या माननीय सदस्यांनी श्री.गोपीनाथ मुंडे यांच्याबद्दल सांगितले, त्यामध्ये व्यक्तिगत, परिचय, कामामधून एकत्रितपणे अनुभवलेले त्यांचे नेतृत्व अशा अनेक गोष्टींचा उल्लेख त्यांच्या भाषणामध्ये आला होता.

सभापती महोदय, श्री.गोपीनाथ मुंडे यांचा जन्म दिनांक 12 डिसेंबर, 1949 रोजी झाला. ते जिल्हा परिषदेवर निवडून आले त्यावेळी ते अतिशय तस्ण असतील, त्यांचे वय 25 वर्गे असेल कारण 1980 साली ते पहिल्यांदा विधानसभेवर निवडून आले त्यावेळी त्यांचे वय 30 होते.

सभापती महोदय, आपण स्वातंत्र्यापूर्वीच्या आणि स्वातंत्र्यानंतरच्या पिढीचा कालखंड पाहिला तर स्वातंत्र्योत्तर काळामध्ये महाराष्ट्रातील वेगवेगळ्या भागांमध्ये त्यांनी केवळ राजकीय नेतृत्वच केले असे नाही तर एका समाजपरिवर्तनाच्या दिशेने चित्र बदलता येते काय असा विचार करून त्यावेळची ही तस्ण मंडळी पुढे आली आणि घडत गेली.

सभापती महोदय, कै.प्रमोद महाजन आणि कै.गोपीनाथ मुंडे एकत्र कॉलेजमध्ये शिकत होते. कदाचित त्याच वेळेला अखिल भारतीय विद्यार्थी परिषदेचा कार्यकर्ता म्हणून त्यांनी आपल्या सार्वजनिक कामाला सुख्यात केली असेल. त्या काळी अखिल भारतीय विद्यार्थी परिषदेत काम करणाऱ्या कार्यकर्त्यांची एक वेगळी ओळख होती. त्यांचा कधीही राजकारणाशी थेट संबंध येत नसे. मी माझी आठवण सांगतो. माझ्या गावामध्ये अखिल भारतीय विद्यार्थी परिषदेचा एक कार्यकर्ता दुसऱ्या गावाहून कामाला यायचा. तो एस.टी.ने प्रवास करायचा. तो गावात आल्यावर कोणत्याही लॉजमध्ये राहत नसे. तो त्याच्या परिचयाच्या कार्यकर्त्यांच्या घरी रहात असे. कार्यकर्त्यांना बांधण्याची अशी ती चौकट होती. कार्यकर्त्याला मातीशी नात घटू ठेवावे लागते. सर्वसामान्य माणसांच्या आयुष्यातील एक घटक म्हणून त्यांच्या बरोबरचे सहजीवन अनुभवावे लागते आणि या मुशीतून तयार होऊन पुढे राजकारणात आलेल्या माणसाचा रंग काही वेगळाच असतो. तो असा

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

N-2

AJIT/ KTG/ D/ KTG/ D/

पूर्वी श्री.जुन्नरे....

13:55

श्री.हेमंत टकले.....

तावून सुलाखून का निघतो हे जेव्हा आपण पाहतो तेव्हा मला माझ्या नाशिक जिल्ह्यातील तांबट आळीची आठवण येते. आता ती प्रथा पुष्कळ मागे पडली असेल. त्या ठिकाणी तांबटांचे वाडे होते. त्या वाड्याच्या बाहेर ही सर्व तांबट मंडळी तांब्या पितळ्याची भांडी बाहेर ओट्यावर ठेवून घडवीत असत. आपण त्या गल्लीतून गेलो तर त्या ठिकाणी घंटा नादासारखा एक विशिष्ट नाद लयीमध्ये ऐकू येत असे. मला वाटते, मुंडे साहेब आणि त्यांच्या सारख्या कार्यकर्त्यांनी तो नाद कुठेतरी ऐकलेला असावा आणि त्यामुळे ते कार्यकर्ते घडवू शकले.

सभापती महोदय, श्री.गोपीनाथ मुंडे यांनी भारतीय जनता पक्षात काम करण्याचे ठरविले. त्यानंतर त्यांनी त्या पक्षाच्या विविध पातळ्यांवर काम केले. माझे विधान थोडे धाडसाचे वाटेल पण परंपरेने चालत आलेल्या त्या जो पक्षाचा चेहरा होता तो बदलण्यात सर्वात कोणी महत्वाची भूमिका केली असेल तर ती गोपीनाथ मुंडे यांनी केली होती.

यानंतर श्री.बोर्ड..

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

O-1

SJB/ KTG/ KTG/ D/ D/

पूर्वी श्री.अजित....

14:00

श्री.हेमंत टकले....

समाजातील जो वर्ग त्या पक्षाला जवळचा समजत नव्हता त्या वर्गाला बरोबर आणण्यासाठी जो प्रयत्न सुरु होता त्याला लगेच यश येईल की नाही या गोष्टीचा विचार न करता माणसे जोडण्याची जी प्रवृत्ती लागते ती अंगीकारल्यामुळे त्यांना पुढील आयुष्याच्या राजकारणात एक वेगळी ओळख निर्माण करता आली. असे म्हणतात की, महाराष्ट्रातील फार थोड्या नेत्यांना महाराष्ट्राचा भूगोल नीटपणे समजला आहे. पण एवढी पायपीट केलेली महाराष्ट्रातील जी थोडीफार मंडळी आहेत त्यामध्ये गोपीनाथ मुंडे यांचे नाव आपल्याला निश्चितपणे घ्यावे लागेल. त्यांना केवळ भूगोल माहीत होता असे नाही तर त्या गावातील संस्कृती, प्रकृती आणि माणसे सुध्दा माहीत होती. या माणसांची ओळख ठेवून त्यातून पक्षामध्ये नवीन कार्यकर्ते निर्माण करण्याची सातत्याने चालणारी कार्यशाळेची प्रोसेस ही गोपीनाथजी मुंडेंच्या स्पाने भारतीय जनता पक्षाला महाराष्ट्रात करता आली असे म्हटले तर ती अतिशयोक्ती होणार नाही.

गोपीनाथ मुंडे यांनी विधानसभेत विरोधी पक्ष नेते म्हणून, राज्याचे उप मुख्यमंत्री म्हणून केलेली कामे व दोन वेळा लोकसभेत केलेली कामे ही आपल्या सर्वांसमोर आहे. इतका तावून सुलाखून निघालेला, सर्व विषयाचे ज्ञान असलेला, सर्व प्रश्नांची जाण असलेला हा नेता होता. केवळ सत्ताधारी म्हणून नव्हे तर विरोधी बाजूने इतक्या तयारीचा माणूस आला तर त्या लढतीला खरी रंगत येते. ती लढाई क्षणाक्षणाला वेगळ्या रोमांचकारी अनुभवाकडे घेऊन जाते. हा सर्व प्रवास पाहत असताना असे गाठते की, सार्वजनिक जीवन जगताना, राजकारण करीत असताना माणसांना स्वतःची वैयक्तिक सुखदुःखे, खाजगी कार्यक्रम किती प्रमाणात बाजूला ठेवावे लागत असतील. अनेक जण सांगतील की, मुंडे साहेबांच्या निधनामुळे जी पोकळी निर्माण झाली ती कशी भरू येईल. मुंडे साहेबासारख्या नेत्याची कायमची धडपड होती की, मी स्वतःची स्पेस निर्माण करीत आहे. महाराष्ट्र किंवा देशाच्या राजकारणात जे जे आहे त्यातील एक तुकडा का होईना तो गोपीनाथ मुंडेच्या नावाने कायम ओळखला जाईल. त्या नावाने त्या तुकड्याच्या कार्यकर्तृत्वातून माझे काही तरी देणे आहे, ते देण्यासाठी मी प्रयत्न करीन व त्यासाठी पडेल ते कष्ट करून पुढे जाण्यास तयार आहे असे त्यांचे व्यक्तिमत्त्व होते. कधी संघर्षाचा काळ, कधी सत्तेचा आणि कधी सत्तेबाहेरचा काळ त्यांनी पाहिला.

.2..

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

O-2

श्री.हेमंत टकले....

आपल्याला माहीत आहे की, खाजगी आणि सहकारी कारखादारी क्षेत्रामध्ये उत्कृष्टतेचा ध्यास धरून जे चांगले करता येईल त्या पद्धतीने त्यांनी त्याची बांधणी केली होती. आपण बघितले आहे की, नेत्याला एकांगी असून कधीच चालत नाही. त्याला समाजाच्या अनेक विषय आणि घटनांशी तसेच कोठेतरी आपली बांधिलकी कशी आहे हे करण्यासाठी वेगवेगळ्या माध्यमांचा उपयोग करावा लागतो. त्या दृष्टीने मुंडे यांचा एकूण जीवनपट पाहिला तर असे लक्षात येईल की, असा कोणताही वर्ग नाही की ज्यामध्ये मुंडे साहेबांनी एक आत्मीयता निर्माण केली नसेल. मला असे वाटते की, या संघर्षपूर्ण खेळात मुंडे साहेब हे एका टप्प्यावरून दुसऱ्या टप्प्यावर, दुसऱ्या टप्प्यावरून तिसऱ्या टप्प्यावर जात असताना, 15 वर्षे विरोधी पक्षात काम केल्यानंतर, लोकसभा निवडणुकीत विजय मिळविल्यानंतर आता कोठे एक शिखर त्यांना दिसत होते. ज्या ठिकाणी विजयाचे श्रेय नव्हे तर काम करण्याची जागा मिळाली होती, त्या ठिकाणी बसल्यानंतर ते एका राज्यासाठी नव्हे तर देशासाठी होते. अशा प्रकारे काम करण्याची संधी हातातोंडाशी आली असताना नियतीने एक आघात करावा आणि त्यांना आपल्यातून निघून जावे लागणे यासारखी विलक्षण दुर्दृशी घटना गेल्या कित्येक वर्षात आपल्या नजरेसमोर आली नसेल.

नंतर श्री.कांबळे....

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

P.1

MSK/ D/ KTG/

पूर्वी श्री. बोर्ड

14:05

श्री. हेमंत टकले ....

मी तर म्हणतो की, आपण सर्वजन राजकीय जीवनात काम करणारे कार्यकर्ते एक नेता आपल्यामध्ये नाही म्हणून पोकळी करतो. मला मुंडे कुटुंबीयांबद्दल अतीव दुःख वाटते. मला वाटते की, त्यांच्या घरात जेव्हा केव्हा मुंडे साहेबांना वेळ असेल तेव्हा एकत्र भोजनाचा प्रसंग येत असेल. परंतु, आजपासून त्यांच्या घरातील मुंडे साहेबांची खुर्ची रिकामी राहणार आहे. त्या रिकाम्या खुर्चीकडे पाहण्याचे दुःख त्यांच्या कुटुंबाला या पुढे काही काळ तरी सहन करावे लागणार आहे. गोपीनाथ मुंडे साहेब ज्या पध्दतीने आयुष्य जगले, ज्या पध्दतीने त्यांनी लढा दिला, संघर्ष केला, उपेक्षितांना न्याय मिळवून देण्यासाठी खटपट केली, त्या सर्व बाबतीत महाराष्ट्राच्या इतिहासात केवळ राजकीय नाही तर सामाजिक देखील अतिशय चांगल्या पध्दतीने नोंद घेतली जाईल. महत्त्वाचे, दुर्दम्य आशावादी आणि निर्णयाच्या बाबतीत पक्के राहणारे नेते आज आपल्यामधून निघून गेले आहेत. मी माझ्या पक्षाच्या वतीने त्यांना भावपूर्ण श्रद्धांजली अर्पण करतो.

..2

श्री. माणिकराव ठाकरे (विधानसभेने निवडलेले) : सदनाचे नेते माननीय उप मुख्यमंत्री श्री. अजित दादा पवार यांनी मांडलेल्या शोक प्रस्तावाला पाठिंबा देण्याकरिता मी उभा आहे. गोपीनाथ मुंडे साहेब, केंद्रीय ग्रामविकास मंत्री हे आपल्यामधून निघून गेले आहेत. आम्हाला त्यांच्या निधनाची वार्ता समजली आणि आमच्या संपूर्ण अंगावर शहारे आले. आम्हाला वाटले की, अशा प्रकारची घटना कशी काय घडू शकते ? अचानक घडलेल्या या घटनेमुळे सर्वांना तीव्र दुःख झाले आहे. राज्यातील अनेक नेते त्यांच्या सहवासात होते. सन 1990 पासून सातत्याने ते विधानसभेत होते. सर्वांचा त्यांच्यासोबत सहवास होता. राजकीय काळात त्यांनी केलेले नेतृत्व, चर्चा, त्यांनी प्रत्येकांशी ठेवलेले सौहार्दाचे संबंध सर्वांच्या नजरेसमोर येत असावेत. विरोधी पक्षनेता म्हणून त्यांनी अत्यंत प्रभावीपणे काम केले.

सभापती महोदय, आदरणीय श्री. शरद पवार साहेब राज्याचे मुख्यमंत्री असताना गोपीनाथ मुंडे यांनी विरोधी पक्षनेते म्हणून काम केले होते. त्यावेळी माझ्यावर राज्याचा गृह राज्यमंत्री म्हणून काम सांभाळण्याची जबाबदारी होती. त्यावेळी प्रश्नोत्तरे चालायची, नोकझोक व्हायची. परंतु, त्या संसदीय काळात त्यांनी कधीही कोणत्याही मंत्र्यांशी कठुता येऊ दिली नाही. सर्वांशी त्यांचे अत्यंत प्रेमाचे संबंध होते.

सभापती महोदय, विलासराव देशमुख साहेब मुख्यमंत्री होते. त्यांच्या भाषणाच्या वेळी अनेक वेळा सन्माननीय सदस्यांना असे वाटायचे की, त्यांच्या भाषणाला फक्त गोपीनाथ मुंडे प्रभावीपणे प्रत्युत्तर देतील. माननीय मुख्यमंत्र्यांचे भाषण ऐकल्यानंतर गोपीनाथ मुंडे यांचे भाषण ऐकलेच पाहिजे. गोपीनाथ मुंडे काय बोलतील, काय प्रत्युत्तर देतील, हे ऐकण्यासाठी सन्माननीय सदस्य सदनामध्ये उपस्थित रहायचे. असे ते वेगळ्या प्रकारचे नेतृत्व होते. त्यांनी कोणालाही कधीही व्यक्तिगत अडचणीत आणल्याचे मी पाहिलेले नाही. ग्रामीण भागातून राज्य स्तरावर, देश पातळीवर नेतृत्व जाते त्या पाठीमागे फार मोठे श्रम असतात. वर्षानुवर्षे ते नेतृत्व घडत असते. संसदीय पद्धतीत कोणी विरोधी पक्षात असो, सत्ता पक्षात असो, नेतृत्व घडणीला परिश्रम लागते, कालावधी लागतो. ग्रामीण भागाशी, शेतीशी, शेतकऱ्यांशी जोडलेले नेतृत्व म्हणून गोपीनाथ मुंडे यांच्याकडे राज्य पाहत होते. विरोधकांची परिस्थिती पाहिली तर त्यांच्यामध्ये ग्रामीण भागाशी, शेतीशी व शेतकऱ्यांशी जोडलेले असे प्रमुख नेतृत्व नाही.

(नंतर श्री. रोझेकर ....

श्री.माणिकराव ठाकरे.....

परंतु, गोपीनाथराव मुंडे यांच्यामध्ये असलेल्या सर्व क्वालिटीज महाराष्ट्रातील जनता पहात होती, आम्हीही सर्व पहात होतो. एक चांगल्या प्रकारचे काम त्यांनी सर्वच क्षेत्रात केले आहे.

सभापती महोदय, ते जेव्हा दिल्लीला ग्राम विकास मंत्री म्हणून गेले, त्यावेळी त्यांना असे वाटले असेल की, आवडीचे खाते मिळालेले आहे, ग्रामीण भागात काही विकासात्मक पावले आपल्याला टाकता येतील, काही काही सुधारणा करता येतील. अशाच प्रकारच्या कल्पना घेऊन ते त्या ठिकाणी गेले होते. आम्ही दूरदर्शनवर पाहिले की, सकाळी अर्धा तास ते आपल्या बंगल्याच्या आवारात फेरफटका मारीत होते. त्यावेळी त्यांच्या मनात कोणते विचार सुरु असतील, याची आपण कल्पना करू शकतो. आपल्याला परळीला एका समारंभासाठी जायचे आहे, तेथे जिल्ह्यातील आणि परिसरातील सर्व कार्यकर्त्यांशी संवाद साधायचा आहे, आपण कशा प्रकारची मांडणी केली पाहिजे, महाराष्ट्राच्या विकासाच्या दृष्टीने कोणती कामे करणार आहोत, अशा प्रकारचे विचार मनात असताना काळाने त्यांच्यावर घाला घातला आणि त्यांना दुर्दैवी मृत्यू आला.

श्री.गोपीनाथराव मुंडे यांच्या निधनाचे तीव्र दुःख त्यांच्या कुटुंबीयांना झालेच आहे, त्यांच्या पक्षातील कार्यकर्त्यानाही झाले. परंतु, जे जे त्यांच्या सहवासात आले, मग ते सदनातील सदस्य असतील, राजकीय क्षेत्रातील प्रमुख नेते असतील किंवा कार्यकर्ते असतील, त्या सर्वांना तीव्र दुःख इ आल्याशिवाय राहिले नाही. त्यांच्या कुटुंबीयांना झालेले दुःख हलके करण्याची ताकद परमेश्वर त्यांना देवो, अशी प्रार्थना करतो आणि प्रदेश कॉंग्रेस समितीच्या वतीने व व्यक्तिगतरित्या कै.गोपीनाथराव मुंडे यांना श्रद्धांजली अर्पण करतो.

श्री.शरद रणपिसे (विधानसभेने निवडलेले) : सभापती महोदय, सभागृहाचे नेते व राज्याचे उप मुख्यमंत्री यांनी जो शोक प्रस्ताव मांडला आहे, त्याला पाठिंबा देण्यासाठी मी उभा आहे.

सभापती महोदय, माझ्यापूर्वी सन्माननीय सदस्य श्री.माणिकराव ठाकरे यांचे भाषण झाले. त्यांनी सांगितले ते अतिशय बरोबर आहे. खालच्या सभागृहामध्ये आपण स्वतः, मी, माणिकराव ठाकरे साहेब, जयंत पाटील साहेब, असे अनेक मान्यवर होतो. सभागृहाचा विरोधी पक्षनेता कसा असावा, याचे ज्वलंत उदाहरण म्हणजे गोपीनाथराव मुंडे हे होते. एक अँग्रेसिव्ह नेते, विरोधी पक्ष नेते म्हणून खन्या अर्थाने गोपीनाथराव मुंडे यांनी काम केले, हे आपल्याला विसरता येणार नाही.

सभापती महोदय, मला एक प्रसंग आठवतो. विधानसभेच्या अध्यक्षांवर अविश्वासाचा प्रस्ताव आणला गेला होता. ही नेहमीची पृष्ठदत होती की, विरोधी पक्षाकडून मनोहर जोशी आणि गोपीनाथराव मुंडे बोलायचे आणि ट्रेझरी बैंचकडून सन्माननीय श्री.माणिकराव ठाकरे, मी आणि आणखी काही सदस्य बोलायचो. त्यांनी जो अविश्वास प्रस्ताव आणला होता, त्यावर सभागृहात खूप चर्चा झाली. ट्रेझरी बैंचकडून मी, माणिकराव ठाकरे आणि अन्य सदस्य बोललो आणि त्यानंतर त्यांचा प्रस्ताव बारगळला, त्यांना तो मागे घ्यावा लागला. परंतु, गोपीनाथराव मुंडे यांचे वागणे एवढे सोबर होते की, प्रस्ताव बारगळल्यानंतर ते जेव्हा लॉबीमध्ये आले त्यावेळी त्यांनी माझ्या पाठीवर हात मारला आणि म्हणाले की, रणपिसे तुम्ही अतिशय उत्तम बोलला. म्हणजे, विरोधी पक्षनेते असताना सुध्दा सर्वांबरोबर मैत्रीपूर्ण संबंध राखणारे, असे ते नेते होते, ज्याचा अनुभव आपल्यापैकी सर्वांनीच घेतलेला आहे.

सभापती महोदय, सन्माननीय सदस्य श्री.जयंत प्र.पाटील म्हणाले ते अतिशय रास्त आहे. ही वस्तुस्थिती आहे की, या राज्यात युतीचे सरकार आणण्यामध्ये सिंहाचा वाटा कोणाचा असेल तर तो मुंडे साहेबांचा होता आणि आहे, हे सत्य आपल्याला नाकारता येणार नाही. नागपूर येथील अधिवेशनात गोवारींचा मोर्चा आला होता. त्यावेळी नागपूर येथे अधिवेशन सुरु होते. त्या मोर्चामध्ये मोठ्या प्रमाणावर काही लोकांचा मृत्यु झाला.

यानंतर श्री.खंदारे.....

श्री.शरद रणपिसे....

त्यानंतर श्री.गोपीनाथ मुंडे यांचे भाषण झाले. त्यानंतर जे जे ज्वलंत विषय होते त्यामध्ये एन्ऱॉनचा विषय होता. सभागृह खचाखच भरले होते अशा वेळी श्री.गोपनीथ मुंडे यांनी शेवटचे भाषण केले व त्या भाषणाने महाराष्ट्रातील राजकीय विचारांना व राजकीय परिस्थितीला कलाटणी मिळाली व युतीचे सरकार आले ही सत्य परिस्थिती आहे, याचा मी मुद्दाम उल्लेख करतो.

श्री.गोपीनाथ मुंडे यांच्या कामाचा झापाटा मोठा होता. ते रामटेक बंगल्यावर राहत होते. त्यांची भेट घेण्यासाठी मी त्यांना एकदा फोन केला होता. त्यावेळी त्यांनी मी बाहेरगावी आहे, मुंबईला पहाटे 3 वाजता येऊन पुन्हा पहाटे 4.15 वाजता जाणार आहे, तेव्हा तुम्हाला पहाटे 4 वाजता जमेल का असे मला विचारले. मी म्हटले की, तुम्ही मला वेळ देणार असाल तर मी पहाटे 4 वाजता येतो. श्री.गोपनीथ मुंडे साहेब रामटेक बंगल्यातील वळांड्यात बरोबर 4 वाजता माझी वाट पहात बसले होते. त्यांनी मला गाडीत बसवून विमाळतळापर्यंत नेले. त्या प्रवासात आम्ही काबाडकष्ट करीत असते हे यावर्सन दिसून येते. सन्माननीय मंत्री श्री.छगन भुजबळ यांनी राजकीय व सामाजिक व्यक्ती घडत असताना त्या पाठीमागे किती काबाडकष्ट असतात याबाबत विचार मांडले ते बरोबर आहेत.

सन्माननीय एस.एम.जोशी आणि माझा पुण्यात संपर्क येत असे. ते नेहमी असे म्हणत असत की, लाख मेले तरी चालतील, पण लाखाचा पोशिंदा मरता कामा नये. कारण हा लाखांचा पोशिंदा घडण्यासाठी वर्षानुवर्षे लागतात. ही परिस्थिती आहे, याचा मी आवर्जून उल्लेख करतो. आज त्यांच्या निधनाची बातमी आली. त्यांचे निधन ज्या पद्धतीने झाले तो वेगळाच विषय आहे. दिल्ली शहरामध्ये सफदरजंग रस्त्याजवळ एका इंडिका गाडीने त्यांच्या गाडीला धडक दिल्यामुळे त्यांचा मृत्यू झाला हे एक आश्चर्य आहे. दिल्ली शहरातील रस्ते मोठे आहेत. 26 जानेवारी व 15 ऑगस्ट रोजी होणारी परेड या रस्त्यांवरून जाते. त्यामुळे या रस्त्यांमध्ये डिवायडर नाहीत. तेथील रस्ते मोकळे असल्यामुळे गाड्या वेगाने धावत असतात. म्हणून गाड्यांचा वेग व वाहतुकीच्या नियमांचा आपण विचार केला पाहिजे. आज सकाळी मी इस्टर्न फ्री-वे वरून आलो. त्यावेळी

2...

श्री.शरद रणपिसे....

संपूर्ण रस्त्यावर पोलीस उभे असल्याचे पाहिल्यावर मी त्यांना कोणी व्ही.आय.पी.येणार आहेत का असे विचारले. त्यावर त्यांनी मला असे सांगितले की, आज सकाळी दिल्ली येथे श्री.गोपीनाथ मुंडे यांना अपघात झाला आहे आणि या रस्त्यावरुनही मोठ्या वेगाने गाड्या धावत असतात. त्यामुळे आम्ही रस्त्यावर उभे आहोत. या परिस्थितीबाबतही आपण विचार केला पाहिजे. मी सन्माननीय श्री.गोपीनाथ मुंडे साहेबांना भावपूर्ण श्रद्धांजली अर्पण करतो आणि या ठिकाणी थांबतो.

3....

असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही

श्री.हरिसिंग राठोड (विधानसभेने निवडलेले) : सभापती महोदय, सन्माननीय उपमुख्यमंत्र्यांनी जो शोक प्रस्ताव मांडलेला आहे त्या प्रस्तावाच्या बाजूने बोलण्यासाठी मी या ठिकाणी उभा आहे.

श्री.गोपीनाथ मुंडे यांच्या दुःखद निधनाबद्दल मांडलेल्या शोक प्रस्तावावर बोलण्याची माझ्या सारख्या व्यक्तीवर पाळी आली हे माझे दुर्दैव आहे. मी त्यांचा 10 वर्ष पी.ए.होतो. मी त्यांना फार जवळून पाहिले आहे. रात्री 11 वाजता मी त्यांच्याशी फोनवरून बोललो आणि सकाळी 8 वाजता त्यांच्या अपघाताची बातमी समजली. योगायोगाने त्यांच्या पी.ए.चा व वाहन चालकाचा मोबाईल नंबर माझ्याकडे होता. टी.व्ही.वर बातमी येण्यापूर्वीच ही बातमी मला समजली होती. या बातमीने माझे संपूर्ण कुटुंबच हादरू गेले. श्री.गोपीनाथ मुंडे साहेब गेले आहेत या बातमीवर विश्वासच बसत नव्हता. एवढ्या उमद्या मनाच्या, उत्तुंग व्यक्तिमत्व असलेल्या माणसाला मी जवळून पाहिले आहे. माझ्या सारख्या सामान्य माणसाला त्यांनी घडविले आहे. केवळ मलाच नाही तर या महाराष्ट्रातील किती तरी कार्यकर्त्यांना त्यांनी घडविले आहे. माननीय मंत्री श्री.छगन भुजबळ यांनी सांगितल्या प्रमाणे श्री.गोपीनाथ मुंडे यांना अनेक संकटांना तोंड द्यावे लागले होते. अनेक संकटांच्या वेळी मी त्यांच्या सोबत होतो.

यानंतर श्री.शिगम....

अशी वेळ कुणावर येऊ नये पण आज ती आपल्या महाराष्ट्रावर आलेली आहे. ज्यांना सामाजिक भान आहे असे नेते महाराष्ट्रमध्ये आणि देशमध्ये कमी आहेत. मुंडे साहेब हे सामाजिक भान असलेले नेते होते. पददलितांचे, तळागाळातील लोकांचे, दुर्लक्षितांचे, उपेक्षितांचे, भटक्या विमुक्त समाजाचे, अल्प संख्यांकांचे ते नेते होते. भारतीय जनता पार्टीमध्ये काम करीत असताना त्यांचे विचार हे वरच्या पातळीवरचे होते. गेली 10 वर्ष मी त्यांच्या सोबत काम केले. त्यांच्या सोबत मी संपूर्ण देशभर आणि राज्यभर दौरे केले. उत्तर प्रदेशमध्ये हेलिकॉप्टरमधून दौरा करीत असतना ते हेलिकॉप्टर हवेत हेलकावे खाऊ लागले होते, त्यावेळी मी त्यांच्या समवेत होतो. अशा प्रकारची अनेक संकटे त्यांच्यावर आली. काही संकटे अशा प्रकारची आली की त्यावेळी त्यांना त्यांची जवळची माणसे सोडून गेली, त्यापैकी मी एक आहे. भारतीय जनता पक्ष सोडताना मला दुःख झाले नाही. मी त्यावेळी विलासराव देशमुख साहेबांना सांगितले की, मी माझ्या जवळच्या मित्राला, सामाजिक भान असलेल्या मित्राला सोडत आहे. हे सांगताना माझ्या डोळ्यात अश्रू तरळत होते. अशी अनेक संकटे त्यांच्यावर आली. त्यावेळी त्यांच्या जवळची माणसे त्यांना सोडून गेली, त्यांच्या घरातील माणसे त्यांना सोडून गेली.

सभापती महोदय, मी एक आठवण सांगून माझे दोन शब्द संपवितो. 10 वर्षपूर्वी म्हणजे 2003मध्ये त्यांनी मला एक स्कॉर्पिओ गाडी दिली. भारतीय जनता पक्षाच्या कार्यालयासमोर गाडी उभी होती. मुंडे साहेबांना मी सांगितले की, तुम्ही नारळ फोडा मी गाडीत बसतो. त्यांनी नारळ फोडला आणि ते स्टेअरिंगवर बसले. मला बाजूला बसायला सांगितले आणि एलआयसी कार्यालय, विधान भवन या रस्त्याने त्यांनी गाडी फिरवून आणली. त्यावेळी ते मला म्हणाले की, "हरिभाऊ, आज मी तुझा सारथी आहे. 15 वर्षांनंतर मी तुझ्यासाठी स्टेअरिंग पकडले आहे." या महाराष्ट्रमध्ये सामाजिक न्यायासाठी लढणारे फार कमी आहेत. जेव्हा जेव्हा आरक्षणाच्या संदर्भात श्री. छगन मुजबळ साहेबांनी मिटीग बोलावल्या त्या त्या वेळी त्या बैठकांना ते मला घेऊन गेले.

सभापती महोदय, त्यांच्या दुःखद निधनामुळे संपूर्ण महाराष्ट्रावर आज शोककळा पसरली आहे. महाराष्ट्रातील घराघरामध्ये दुःखाचे वातावरण आहे. प्रत्येकाला आपल्याच घरातील माणूस गेला आहे असे वाटत आहे. पक्षाच्या पलीकडे जाऊन मुंडेसाहेब काम करीत असत. महाराष्ट्राचा

..2..

श्री. हरिसिंग राठोड...

एक मोठा नेता हरपला अशी हळहळ सर्व पत्रकार व्यक्त करीत आहेत. मुंडे साहेब हे केवळ मराठवाड्याचे नेते नव्हते, केवळ महाराष्ट्राचे नेते नव्हते तर ते देशपातळीवरचे नेते होते.

...नंतर श्री. भोगले...

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

T.1

SGB/ KTG/ D/

14:25

श्री.हरिसिंग राठोड.....

देश पातळीवरचा एक महान नेता आज आपल्यातून हरपला आहे. दुर्लक्षितांचा, शेतकऱ्यांचा कैवारी आपण गमावला आहे. त्यांच्या चाहत्यांना आणि कुटुंबीयांना हे दुःख पचविण्याची शक्ती परमेश्वराने द्यावी अशी इच्छा व्यक्त करतो. धन्यवाद.

...2....

श्री.शिवाजीराव मोर्घे (सामाजिक न्याय मंत्री): सभापती महोदय, आदरणीय उप मुख्यमंत्री श्री.अजित पवार यांनी जो शोक प्रस्ताव मांडला आहे त्यावर माझे विचार मांडण्यासाठी मी या ठिकाणी उभा आहे.

सभापती महोदय, गोपीनाथ मुंडे हे आपल्यातून निघून गेले आहेत यावर कोणाचा विश्वास बसणार नाही अशी दुर्दृष्टी घटना आज सकाळी घडली आहे. संपूर्ण राज्यात नव्हे तर देश पातळीवर ओबीसी समाजाची लोकसंख्या मोठ्या प्रमाणात आहे. एस.सी., एस.टी.समाजासह जे जे मागासलेले प्रवर्ग आहेत त्या सर्वांना दुःख व्हावे अशी ही दुर्दृष्टी घटना घडली आहे. समाजातील दुर्लक्षित माणसांसाठी लढणे, त्यांच्या दुःखाला वाचा फोडणे, ते निवारण्यासाठी प्रयत्न करणे यातच त्यांनी आपले आयुष्य घालविले. त्यामध्ये त्यांनी कधी राजकारण पाहिले नाही. अजात शत्रू असे त्यांचे वैशिष्ट्य होते. देश पातळीवर एस.सी., एस.टी. प्रवर्गाला ज्या घटनात्मक सवलती मिळतात त्या सवलती ओबीसी, व्हीजेएनटी प्रवर्गाला मिळाव्यात यासाठी त्यांनी टोकाला जाऊन भूमिका स्वीकारली आणि शासनाला निर्णय घेण्यास भाग पाडले. ओबीसी समाजाची जनगणना करण्यास केंद्र शासनाला भाग पाडण्याचे काम त्यांनी पार्लमेंटमध्ये केले. कित्येक वर्ष लोकांच्या आठवणीत राहील असे हे काम आहे.

सभापती महोदय, या राज्यात जेव्हा युती सरकार सत्तारूढ झाले होते त्या विधानसभेत मी अपक्ष आमदार म्हणून निवडून आलो होतो. 10 अपक्ष आमदारांना राज्याच्या मंत्रिमंडळात राज्यमंत्री म्हणून संधी मिळाली होती. एक दिवस त्यांनी मला बोलावले आणि म्हणाले की, तुम्ही मंत्रिमंडळात येण्यास नाही का म्हणता? मी त्यांना सांगितले की, माझी युती शासनाच्या मंत्रिमंडळात सामील व्हायची इच्छा नाही. ते म्हणाले 10 अपक्ष आमदारांना मंत्रिमंडळात स्थान मिळाले असले तरी एकालाही कॅबिनेट मंत्र्याचा दर्जा दिलेला नाही. मी तुम्हाला कॅबिनेट मंत्री करतो आणि तुमच्याकडे उर्जा खात्याची जबाबदारी देतो, हे मी जोक म्हणून सांगत नाही. माझ्यासारख्या कार्यकर्त्याला बोलावून असे सांगण्याचे धाडस दाखविण्याएवढे त्यांचे मन मोठे होते. आज ते आपल्यातून निघून गेले आहेत.

सभापती महोदय, लोकसभेची सार्वत्रिक निवडणूक जाहीर होण्यापूर्वी मुंबईमध्ये सत्यसाईचा एक कार्यक्रम आयोजित केला होता. माननीय श्री.अशोक चव्हाण हे देखील त्या कार्यक्रमाला आले

...3...

श्री.शिवाजीराव मोर्घे.....

होते. तेव्हा गोपीनाथ मुंडे म्हणाले होते की, आता निवडणूक लढवायची नाही, हे आपले काम नाही, मोर्घ्या प्रमाणात पैसा खर्च करावा लागतो. अशा प्रकारे निवडणुकीबद्दल त्यांनी आपले मत व्यक्त केले होते. त्यांना मी अखिल भारतीय आदिवासी विकास परिषदेचा उपाध्यक्ष आणि महाराष्ट्राच्या मंत्रिमंडळातील एक सदस्य या नात्याने श्रधांजली वाहतो आणि माझे बोलणे पूर्ण करतो.

..4..

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

T.4

SGB/ KTG/ D/

14:25

श्री.भाई जगताप (मुंबई स्थानिक प्राधिकारी संस्था) : सभापती महोदय, सदनाचे नेते आदरणीय उप मुख्यमंत्री श्री.अजित पवार यांनी जो शोक प्रस्ताव या ठिकाणी मांडला आहे त्यावर माझे विचार मांडण्यासाठी मी या ठिकाणी उभा आहे.

सभापती महोदय, या ठिकाणी अनेक ज्येष्ठ नेत्यांनी आपली भावना व्यक्त केली आहे. किंबहुना आमची सर्वांची भावना वेगळ्या प्रकारची असू शकत नाही. राज्याचे अष्टपैलू व बहुआयामी नेतृत्व आपल्यातून निघून गेले आहे. खन्या अर्थाने लोकांमधील लोकनायक अशा व आणखी कितीही उपाधी लावल्या तरी त्यांच्या नेतृत्वाबाबत, संपूर्ण राजकीय घडामोडीबद्दल बोलण्यासाठी शब्द कमी पडतील. मी या ठिकाणी माझे काही अनुभव मुद्दाम सांगू इच्छितो. राजकीय परिभाषेच्या बाहेर जाऊन मैत्री करू शकतो आणि त्या मैत्रीला जागू शकतो याचे गोपीनाथ मुंडे हे मूर्तीमंत उदाहरण होते. माझ्या आणि त्यांच्या वयामध्ये 10-12 वर्षांचा फरक असला तरी काळ परवापर्यंत त्यांनी मित्र म्हणून मला वागविले. ही माझ्या आयुष्यातील मोठी मिळकत आहे असे मी मानतो.

नंतर श्री.भारवि.....

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

U 1

BGO/ D/ KTG/

भोगले..

14:30

श्री.भाई जगताप...

सन 1988 पासून मी कामगार चळवळीमध्ये काम करायला लागलो. अतिशय प्रतिकूल परिस्थितीमध्ये मी कामगारांसाठी रस्त्यावर संघर्ष करीत होतो. योगायोगाने युती शासनामधील शिवसेनेच्या युनियनशी माझा संघर्ष सुरु होता. मी 26 वर्षे कामगार क्षेत्रामध्ये आहे. त्या काळात माझा मोठा संघर्ष हा शिवसेनेच्या युनियनशी झाला.

1995 मध्ये युती सरकार सत्तेवर आले. त्यावेळी सत्ताधारी पक्षातील कार्यकर्त्यांना सत्तेची कैफ येणे स्वाभाविकच आहे. त्याबदल वाईट वाटण्याचे कारण नाही. कार्यकर्त्यांना सत्तेची कैफ कशी येते याची प्रचिती मला वारंवार 1995-1996-1997 या काळामध्ये आली. मी ज्या ज्यावेळी युनियनची कामे करायला जात होतो त्या त्यावेळी माझ्यावर जीव घेणे हल्ले झाले. युती शासनाच्या साडेचार वर्षांच्या काळात जवळ जवळ 38 हल्ले माझ्यावर झाले होते.

श्री.गोपीनाथ मुंडे हे माझे सहकारी मित्र होते. त्यांना मित्र म्हणण्या पेक्षा ते सर्वच बाबतीत मला वरिष्ठ होते. युती शासनाच्या काळात त्यांच्याकडे गृह खाते होते. 1997 मधील प्रसंग मी आपल्याला सांगतो. आमच्या एका मित्राच्या माध्यमातून त्यांनी मला एक दिवस बोलावून घेतले. तेव्हा ते मला म्हणाले की, अरे काय वेडा झाला आहे काय, अजून किती वेळा पडाहा समोर डोके आपटणार आहेस ? यासाठी तू संरक्षण घे. मला या माध्यमातून मुद्दाम सांगावेसे वाटते की, कामगार नेत्याला संरक्षण मिळणारा मी महाराष्ट्रातील पहिला नेता होतो. ते संरक्षण त्यांनी मला दिले होते. ते आज पर्यंत कायम आहे. मला संरक्षण दिले हे महत्वाचे नव्हते. मला संरक्षण दिल्यामुळे युती शासनामध्ये बराच मोठा खल देखील झाला. त्यावर वाद देखील झाला. मी त्या गोष्टीचा साक्षीदार आहे.

मला येथे एक गोष्ट सांगितली पाहिजे. मी कामगार क्षेत्रात असल्यामुळे गेल्या 22 वर्षांपासून 1 मे हा कामगार दिन साजरा करतो. या कार्यक्रमासाठी मी राज्यातील प्रमुखांना आमंत्रित करतो. माझ्या कार्यक्रमाला आदरणीय श्री.शरद पवार यांच्यासह अन्य नेते देखील आलेले आहेत. युती शासनाच्या वेळी मी तत्कालीन मुख्यमंत्री श्री.मनोहर जोशी आणि तत्कालीन उप मुख्यमंत्री श्री.गोपीनाथ मुंडे यांच्याकडे 1 मे - कामगार दिनाचे निमंत्रणाचे पत्र घेऊन गेलो.

...2

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

U 2

श्री.भाई जगताप.....

त्यावेळी मला माजी मुख्यमंत्री श्री.मनोहर जोशी यांनी मिशकीलपणे विचारले की, भाई, मी या कार्यक्रमाला आलेलो चालेल काय ? तेव्हा मी त्यांना म्हणालो की, मी कामगारांचा नेता म्हणून राज्याच्या प्रमुखाला निमंत्रण देत आहे. मी कॅग्रेस चळवळीतील असेन, शिवसेनेच्या युनियनला विरोध करत असेन, पण तो माझा वैयक्तिक संघर्ष नसून कामगारांच्या रोजीरोटीचा प्रश्न आहे म्हणून करीत आहे. त्यामुळे आपण राज्याचा प्रमुख म्हणून या कार्यक्रमाला यावे अशी त्यांना विनंती केली. त्यावेळी ते म्हणाले की, भाई, मी प्रयत्न करतो. परंतु, ते कार्यक्रमाला आले नाहीत. मी श्री.गोपीनाथ मुंडे साहेबांना पत्र दिले होते. संध्याकाळी कामगार मैदानावर माझा मेळावा होता. सायंकाळी 4.00 च्या दरम्यान श्री.मुंडे साहेबांच्या ऑफिसमधून मला फोन आला की, भाई मी कामगारांच्या मेळाव्याला येत आहे. त्यावेळी मला मोठे आश्चर्य वाटले. या माणसाने कष्टकरी माणसांचे महत्त्व ओळखून त्या गोष्टीला नकार दिला नाही. जवळजवळ अडीच तास ते या कार्यक्रमाला उपस्थित होते. त्याच वेळी युती शासनाचा छत्रपती शिवाजी महाराजांचा पुतळा अनावरणाचा मोठा कार्यक्रम होता. तो दिवस मला चांगला आठवतो. युती शासनाच्या कार्यक्रमाला श्री.गोपीनाथ मुंडे हे जवळजवळ दीड तास विलंबाने गेले.

यानंतर श्री.जुन्नरे....

श्री. भाई जगताप .....

त्यांनी कष्टकच्यांच्या मेळाव्यात उल्लेख केला होता की, मी या राज्याचा उप मुख्यमंत्री असून कोण्या एका पक्षाचा उप मुख्यमंत्री नाही. त्यांनी त्यावेळी केलेले भाषण आमच्या संग्रही आजही आहे. अशा प्रकारे विचार करणारे फार कमी व्यक्तिमत्त्व आता शिल्लक राहिलेले आहे. शाहू, फुले, आंबेडकरांच्या महाराष्ट्रामध्ये अशा प्रकारे काम करणाऱ्या फार कमी विभूती आता शिल्लक राहिलेल्या आहेत. राजकारणाच्या बाहेर जाऊन काम करणाऱ्यांमध्ये माननीय मुंडे साहेब हे एक होते.

माननीय मुंडे साहेबांची जुगलबंदी आपण बहुतेकांनी पाहिली असून ती जुगलबंदी आपल्या मनात चिरंतन राहणार आहे. खरे म्हणजे माननीय मुंडे साहेबांची जुगलबंदी संपूर्ण राज्याच्या व देशाच्या चिरस्मरणात राहणार आहे.

सभापती महोदय, मराठा आरक्षणाच्या संदर्भात बराच गदारोळ झालेला आहे. मराठा आरक्षणाच्या संदर्भात आम्ही जेव्हा आग्रही होतो त्यावेळेला ओबीसी संघटनेचे एक मोठे पद स्वतःकडे असतांना मराठा आरक्षणाच्या संदर्भात पहिले स्टेटमेंट कोणाचे आले असेल तर ते माननीय गोपीनाथ मुंडे साहेबांचेच आलेले आहे. त्यांनी सांगितले होते की, मी जरी ओबीसीचा नेता असलो तरी सुध्दा जो मराठा समाज वंचित आहे, आर्थिक मागास आहे त्याला सुध्दा आरक्षण दिले गेले पाहिजे. मराठा आरक्षणाच्या संदर्भात जाहीरपणे भूमिका मांडणारा हा महाराष्ट्रातील एकमेव नेता आम्ही सर्वांनी पाहिलेला आहे, अनुभवलेला आहे.

सभापती महोदय, माननीय मुंडे साहेबांच्या अचानक जाण्याने समाजाचे, राज्याचे तसेच त्यांच्या पक्षाचे अपरिमित नुकसान झालेले आहे. त्यांच्या कुटुंबाचे तर फार मोठे नुकसान झालेले आहे. ज्यावेळेस अशाच प्रकारे माननीय विलासराव देशमुख आपल्याला सोडून गेले होते त्यावेळेस मराठवाड्यातील सर्व समाजातील, सर्व पक्षातील लोक पोरके झाल्यासारखे ढसाढसा रडत असल्याचे आपण सर्वांनी पाहिले होते. आजही त्या मराठवाड्यात तशीच स्थिती आहे. मराठवाड्याच्या नशिबात काय चालले आहे हे मला माहिती नाही. परंतु नियतीचा खेळ इतका क्रूर असू शकतो याचे चित्र तुमच्या आमच्या समोर आहे. मी माझ्या पक्षातर्फे, कामगार संघटनेतर्फे व माझ्या कुटुंबातर्फे आदरणीय मुंडे साहेबांना भावपूर्ण आदरांजली अर्पण करतो.

धन्यवाद.

..2..

श्री. सुनील तटकरे (जलसंपदा मंत्री) :सभापती महोदय, या सभागृहाचे नेते, राज्याचे माननीय उप मुख्यमंत्री श्री. अजित पवार साहेबांनी माननीय मुंडे साहेबांच्या संदर्भात जो शोकप्रस्ताव मांडलेला आहे त्यावर माझे विचार व्यक्त करण्यासाठी मी उभा आहे.

आजचा दिवस असा उजाडेल असे स्वज्ञातही कोणाला वाटले नसेल. माननीय मुंडे साहेब हे एका गरीब घरात जन्माला आले होते परंतु स्वतःच्या कर्तृत्वाने ते पुढे गेले होते. देशाच्या राजकारणात ते झेप घेणार असतानाच आज दुर्दैवाने त्यांच्यावर दैवाने घाला घातलेला आहे. त्यांचा आणि माझा परिचय 1987-1988 मध्ये झाला होता. माननीय विलासरावजींच्या रामटेक बंगल्यावर मुंडे साहेबांचा आणि माझा पहिला परिचय झाला होता. भारतीय जनता पक्षाचे नेते व विधिमंडळात कामकाज करीत असतांना एका नव्या उमेदीच्या नव्या नेतृत्वाची ओळख त्यावेळी झाली होती. वैचारिक पाया ठाम असल्यामुळे त्या सिध्दांतावर काम करण्याच्या मनोभूमिकेतून त्यांनी आपले काम चालू ठेवले होते. माननीय प्रमोद महाजनांबरोबर काम करण्याची त्यांना संधी मिळाली होती. आपल्या नेतृत्वाचा ठसा राज्यातील राजकारणात उमटवण्याच्या दृष्टिकोनातून संसदीय आयुधांचा वापर करीत त्यांनी आपली एक प्रतिमा महाराष्ट्रात निर्माण केली होती.

यानंतर श्री. अजित....

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

W-1

AJIT/ D/ KTG/

पूर्वी श्री.जुन्नरे...

14:40

श्री.सुनील तटकरे...

सभापती महोदय, सन 1995 मध्ये युतीची सत्ता आली. ही सत्ता आणण्यामध्ये श्री.गोपीनाथ मुंडे यांचे योगदान निश्चितपणे मोठ्या स्वरूपात होते. मी 1995 मध्ये निवडून आलो त्यावेळी युतीची सत्ता होती. त्यावेळी सत्ताधारी बाकावरुन त्यांनी अनेक प्रश्नांबाबत मांडलेली मांडणी मला पहावयास मिळाली, अनुभवावयास मिळाली.

सभापती महोदय, एखादा नेता राजकीय पक्षाशी किती उत्तमपणे जोडला जाऊ शकतो याचे उत्तम उदाहरण मी या ठिकाणी सांगणार आहे. एकदा सभागृहात चर्चेच्या वेळी विरोधी बाकावरुन कोणीतरी राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघाच्या रेशीम बागेच्या मुख्यालयाचा उल्लेख केला. ज्या पध्दतीने विरोधी बाकावरुन रेशीम बागेचा उल्लेख झाला होता त्याबद्दलची अस्वरुद्धता त्यांच्या मनात इतकी आली की, त्याच पध्दतीने त्यांनी उत्तर दिले. खरे तर त्यांनी उप मुख्यमंत्री म्हणून उत्तर देणे अभिप्रेत नव्हते. परंतु कोणी आपल्या वैचारिक पायावर घाला घालण्याचा प्रयत्न करीत असेल तर त्यास प्रत्युत्तर म्हणून मी सारे संकेत बाजूला सोडून त्यास प्रतिकार केला पाहिजे अशी भावना त्यावेळी त्यांच्या भाषणातून माझ्यासारख्या कार्यकर्त्याला पहावयास मिळाली.

सभापती महोदय, राजकीय परिघामध्ये वावरत असताना अनेक गोष्टी घडत असतात. राजकारण करीत असताना प्रत्येकजण आपल्या सिध्दांताशी, नेतृत्वाशी एकनिष्ठ असतो. मला तीन-चार कार्यक्रमांच्या निमित्ताने त्यांच्यासोबत उपस्थित राहण्याची संधी मिळाली. आमचे सहकारी श्री.जयदत्त क्षीरसागर यांनी बीड जिल्ह्यामध्ये नाट्य संमेलनाचा कार्यक्रम आयोजित केला होता. तो समारोपाचा कार्यक्रम होता. त्या कार्यक्रमाला श्री.विलासराव देशमुख यांना बोलाविले होते. श्री.गोपीनाथ मुंडे यांना बोलाविले होते. मी देखील त्या कार्यक्रमाला उपस्थित होतो. श्री.विलासराव देशमुख काही कारणामुळे त्या कार्यक्रमाला उपस्थित राहू शकले नाहीत. त्या कार्यक्रमाला प्रवंड जनसमुदाय लोटला होता. आमचे सहकारी श्री.जयदत्त क्षीरसागर यांनी सांगितले की, या कार्यक्रमाला श्री.विलासराव देशमुख उपस्थित नाहीत त्यामुळे आज एकपाची कार्यक्रम होईल. मी माझ्या भाषणाच्यावेळी सहज सांगितले की, माननीय श्री.विलासराव देशमुख उपस्थित नाहीत, परंतु त्यांचा चेला उपस्थित आहे. मी सुध्दा विगेमध्ये उभा आहे. कार्यक्रम संपल्यानंतर श्री.गोपीनाथ मुंडे यांनी मला जवळ बोलावून सांगितले की, "सुनील, आज मला तुझे पहिल्यांदा एक वेगळे भाषण

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

W-2

AJIT/ D/ KTG/

पूर्वी श्री.जुन्नरे...

14:40

श्री.सुनील तटकरे...

ऐकण्यास मिळाले. महाराष्ट्राच्या राजकारणामध्ये एक वेगळी भूमिका बजावण्याची कामगिरी तुझ्या हातून निश्चितपणे होईल." ते एका विरोधी पक्षाचे नेते. माझी माझ्या नेत्याशी असलेली जवळीक, माझ्यावर माझ्या नेत्याचा असलेला विश्वास आणि त्यांच्या मनात त्यांच्याबद्दल असलेल्या वेगवेगळ्या भावना, तरीसुध्दा राजकीय भूमिकेपेक्षा आपली भूमिका किती मोठ्या प्रमाणावर वेगळी असू शकते त्याचे दर्शन माझ्यासारख्या कार्यकर्त्याला अनुभवायला मिळाले.

सभापती महोदय, कोल्हापूर येथे असाच एक कार्यक्रम होता. त्यावेळी श्री.विलासराव देशमुख मुख्यमंत्री होते. श्री.गोपीनाथ मुंडे हे गटनेते होते. त्या कार्यक्रमाच्या निमित्ताने आम्ही सर्वजण उपस्थित होतो. मिशकीलपणे बोलणे हा श्री.गोपीनाथ मुंडे यांचा स्थायी स्वभाव. कोणत्याही कार्यक्रमामध्ये, कोणत्याही समारंभामध्ये त्यांच्या भाषणात त्यांचा मिशकीलपणा अनुभवावयास मिळायचा. त्या कार्यक्रमामध्ये त्यांच्या भाषणानंतर माझ्यासारख्या छोट्या कार्यकर्त्याला भाषण करण्याची संधी मिळाली. मी भाषण करीत असताना सहज म्हणालो की, "जीवनात आली ही घडी अशीच राहू दे." माझ्या बोलण्याचा अर्थ त्यांना समजला. आज ती घडी नाही. आज आपल्यात विलासराव देशमुख नाहीत, गोपीनाथ मुंडे नाहीत, म्हणून ते वाक्य मी बोलणार नाही. पण माणसाचे मन किती मोठे असू शकते, त्यांचा खेळकरपणा किती मोठ्या प्रमाणावर असू शकतो याचा अनुभव मला वेगवेगळ्या प्रसंगातून आला.

सभापती महोदय, माझ्या रोहा गावामध्ये अखिल भारतीय पत्रकार परिषदेचा कार्यक्रम होता. त्या कार्यक्रमाला श्री.गोपीनाथ मुंडे उपस्थित राहणार होते. त्यांच्या स्वागतासाठी मी अगोदरच तेथे पोहोचलो होतो. कारण राजकारणातील काही संकेतापेक्षा आपल्या मनातले संकेत मोठे असतात. मी मंत्री म्हणून त्यांच्या स्वागतासाठी रोहा विश्रामगृहामध्ये उपस्थित होतो. त्यावेळी त्यांनी मला जवळ घेऊन सांगितले की, "सुनील, तू माझे स्वागत करण्यासाठी येथे येणे मला अभिप्रेत नव्हते." मी त्यांना सांगितले की, नाही. माझ्या नेत्याचे संस्कार असेच आहेत. आपण महाराष्ट्राचे नेता आहात आणि आपण माझ्या गावामध्ये येत आहात. माझ्या मंत्री पदापेक्षा एक मोठा नेता माझ्या गावामध्ये येत आहे तेव्हा त्यांच्या स्वागतासाठी गावातील नागरिक म्हणून उपस्थित राहणे हे माझे कर्तव्य आहे, ते माझे संस्कार आहेत.

यानंतर श्री.बोर्ड...

श्री. सुनील तटकरे....

याबदल त्यांनी जी शाबासकी दिली त्याचे वर्णन करण्यासाठी सुधा माझ्याकडे शब्द नाहीत. परंतु त्या कार्यक्रमामध्ये ते अस्वस्थ होते. कारण कार्यक्रमाच्या वेळी त्यांना सतत फोन सुरु होते. कदाचित त्यांच्यावर राजकीय प्रसंग आला असेल. परंतु ज्या वेळी ते भाषण करण्यासाठी उभे राहिले त्या वेळी त्यांच्यातील अस्वस्थपणा कुठे गळून पडला हे समजलेच नाही. आपल्या नेहमीच्या खुमासदार शैलीमध्ये त्यांनी त्या कार्यक्रमामध्ये आपले मनोगत आवर्जून व्यक्त केले.

मी विधानसभेत त्यांची अनेक भाषणे ऐकली आहेत. माझ्या विभागाच्या विषयावर काही वेळा काही गोष्टी ते प्रकर्षने बोलत आले होते. सभागृहाच्या कामकाजात विलासराव देशमुख आणि गोपीनाथ मुंडे या दोघांची राजकीय जुगलबंदी ऐकणे ही कार्यकर्त्त्याच्या दृष्टिकोनातून एक वैचारिक पर्वणी होती असे म्हटले तर ते चुकीचे होणार नाही. राजकीय संघर्षाच्या कालावधीनंतर व लोकसभेच्या निवडणुकीत यश मिळाल्यानंतर ते केंद्रामध्ये ग्राम विकास विभागाचे मंत्री झाले. मी त्यांना फोन केला. त्यांनी सांगितले की, सुनील, थोड्यामुळे तुझे दिल्लीला येणे राहिले. परंतु मी आज देशाचा ग्राम विकास विभागाचा मंत्री असल्यामुळे कोणत्याही कामासाठी निःसंकोचपणे दिल्लीला येत जा आणि वेगवेगळ्या योजनांच्या माध्यमातून महाराष्ट्राच्या हितासाठी एकत्रितपणे पक्ष विरहित भावनेने किंबहुना महाराष्ट्राच्या व्यापक हितासाठी काम करण्याचा आपण प्रयत्न करू. त्यांनी केंद्रीय मंत्री पदाची शपथ घेऊन ४ दिवस झाले होते. राजकीय जीवनात कोणावरही अशा प्रकारचा प्रसंग येऊ नये. लौकिक अर्थाने जीवन जगत असताना व्यक्तिगत जीवनात सुधा असा प्रसंग येऊ नये.

महोदय, 15 वर्षांच्या प्रदीर्घ संघर्षाच्या कालावधीनंतर त्यांना केंद्रीय ग्राम विकास मंत्री म्हणून वेगळ्या क्षेत्रात काम करण्याची संधी मिळाली होती. मी तर म्हणेन की, त्यांचे विमान टेकऑफ घेण्याच्या तयारीत असतानाच त्यांचे दुर्दैवाने अपघाती निधन झाले. आज त्यांच्या मतदारसंघात त्यांचा नागरी सत्कार आयोजित करण्यात आला होता. त्या कार्यक्रमाला उपस्थित राहण्यासाठीच ते आज विमानतळाकडे निघाले होते. त्यांच्या गाडीला एका छोट्या गाडीने दिलेल्या धक्क्यामुळे त्यांचे दुःखद निधन झाले. त्यांच्या निधनाने महाराष्ट्र एका खूप मोठ्या नेत्याला मुकलेला आहे. त्यांचे विचार, त्यांचे आचार, त्यांनी दिलेली संघर्षाची भूमिका, ओ.बी.सी.

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

X-2

SJB/ D/ KTG/

14:45

श्री.सुनील तटकरे....

चळवळीमध्ये त्यांचे असलेले योगदान हे महाराष्ट्र कदापि विसरणार नाही. राजकीय क्षेत्रात कोणत्याही क्षणी कोणत्याही संघर्षाला तयार असलेल्या एका व्यक्तिमत्त्वाला आपण सर्वजण मुकलो आहोत.

मी माझ्या स्वतःच्या वतीने, पक्षाच्या आणि कुटुंबाच्या वतीने गोपीनाथ मुंडे यांना भावपूर्ण श्रद्धांजली अर्पण करतो व येथेच थांबतो.

..3..

श्री.हर्षवर्धन पाटील (संसदीय कार्य मंत्री) : सभापती महोदय, सभागृहाचे नेते आणि राज्याचे माननीय उप मुख्यमंत्री श्री.अजित पवार यांनी गोपीनाथ मुंडे यांच्या दुःखद निधनाबद्दल शोक प्रस्ताव मांडलेला आहे. अशा प्रकारचा शोक प्रस्ताव या सभागृहात मांडण्याची वेळ येईल असे कोणाच्या कधीही स्वज्ञात आले नाही किंवद्दुना येण्याचे कारणही नव्हते. परंतु आज गोपीनाथजी मुंडे यांच्या अपघाती निधनामुळे असा दुःखद प्रसंग या राज्यावर, देशावर आणि या सभागृहावर आलेला आहे.

महोदय, आज सकाळी 8 ते 8.30 च्या दरम्यान गोपीनाथ मुंडे यांच्या निधनाबाबतची बातमी टी.व्ही.वर जाहीर केली गेली. परंतु आम्हाला सकाळी 7.15 ते 7.30 वाजेच्या दरम्यान अशा प्रकारची घटना घडल्याचे समजले होते. परंतु ऑफिशियली सकाळी 8.00 ते 8.30 वाजेच्या दरम्यान ती जाहीर करण्यात आली. बच्याच लोकांना ही बातमी अगोदरच समजली होती.

महोदय, गोपीनाथ मुंडे यांचे अशा प्रकारे निधन होईल यावर कोणाचाही विश्वास बसणार नाही अशी दुर्घटना आज घडलेली आहे. माझा आणि त्यांचा व्यक्तिशः परिचय होता. त्यांच्याशी मैत्रीचे नाते होते. एकदा मित्र मानल्यानंतर त्या मित्राच्या पाठीमागे ठामपणे उभे राहण्याची भूमिका त्यांनी सदैवपणे पार पाडली याचा आवर्जून उल्लेख करणे गरजेचे वाटते. माननीय मंत्री श्री.सुनील तटकरे यांनी सांगितले ते खरे आहे. त्यांचा आणि माझा परिचय 1991 पासूनचा आहे. त्यापूर्वी त्यांचा आणि माझा परिचय नव्हता. परंतु त्यांनी ज्यावेळी संघर्ष यात्रा काढली त्यावेळी त्यांच्या सभेला जाण्याचा मला योग आला. त्या दरम्यान मी नुकताच कॉलेजमधून बाहेर पडलो होतो. त्या सभेतील गोपीनाथजी मुंडे यांचे भाषण ऐकल्यानंतर असे वाटले की, हा संघर्ष करणारा एक कार्यकर्ता आहे.

नंतर श्री.कांबळ....

श्री. हर्षवर्धन पाटील ....

एखादी भूमिका घेतली की तिच्या पाठीमागे ठामपणे उभे राहणारे नेतृत्व मला जाणवले आणि तेव्हापासून मैत्री वाढली. सुर्दैवाने सन 1995 ला मी आमदार म्हणून निवडून आलो. युतीचे सरकार राज्यात आले. मी अपक्ष आमदारांमध्ये होतो. युतीच्या सरकारमध्ये राज्यमंत्री म्हणून काम करण्याची संधी मला मिळाली. कामाच्या माध्यमातून मला त्यांचा अनुभव आला. त्यांनी कधीही असा आग्रह केला नाही की, तू अपक्ष आहेस, आमच्या पक्षात ये. त्यांनी अशी भूमिका कधीही मांडली नाही. आता केंद्रात भाजपचे सरकार आले. त्यावेळी अशा बातम्या आल्या की, गोपीनाथ मुंडे व हर्षवर्धन पाटील यांची मैत्री आहे आणि त्यामुळे ते आता भाजपमध्ये जात आहेत. काही लोक अशी चर्चा करीत होते. परंतु, मैत्री मैत्रीच्या ठिकाणी राहील, राजकारण राजकारणाच्या ठिकाणी राहील, समाजकारण समाजकारणाच्या पध्दतीने करू अशी भूमिका सातत्याने त्यांची राहिली. त्यांनी राज्यांच्या विधिमंडळात 25 वर्षे काम केले. एकदा त्यांना विधानसभेत पराभव पत्करावा लागला. 25 वर्षांमध्ये विरोधी पक्षनेता, गटनेता म्हणून त्यांनी काम केले. युतीच्या काळात त्यांनी 8-9 खात्यांचा कारभार उप मुख्यमंत्री म्हणून सांभाळला. गृह मंत्री म्हणून त्यांची कारकीर्द साडे चार वर्षांची होती. त्यांची गृह मंत्र्यांची कारकीर्द पाहिली तर गृह विभागाच्या संदर्भात कणखरपणे निर्णय घेणारा गृह मंत्री म्हणून आपण त्यांच्याकडे पाहतो. त्यांनी अतिशय चांगले निर्णय घेतले.

सभापती महोदय, छोट्याशा मोबाईलवर सुध्दा अपघातग्रस्त गाडीचा फोटो आहे. गाडीला डाव्या बाजूला फक्त डॅश बसला. छोटासा टच अप आहे. इतक्या छोट्या धक्क्याने त्यांचे निधन झाले. भविष्यकाळात त्यांना देश पातळीवर संधी होती. आज अशा नेतृत्वाचा अंत झाला आहे. राजकारणात सत्ता येईल-जाईल. कोणीही ताम्रपट घेऊन आलेले नाही. पक्ष पातळीवरचा प्रवास विसर्ज त्याच्याही पलीकडे जाऊन मैत्रीची नाती निर्माण करण्याची भूमिका सातत्याने गोपीनाथ मुंडे यांनी मांडली.

महोदय, मला या क्षणाला विलासराव देशमुख साहेबांची आठवण होत आहे. आपणही त्यांच्याबरोबर काम केले होते. तुमच्या काळातील फळी राजकारणापुरते राजकारण करायची. माणसे जोडण्याचे काम, प्रेमाचे संबंध निर्माण करण्याचे काम, लोकांना बरोबर घेऊन जाण्याचे काम त्या वेळच्या नेतृत्वांच्या माध्यमातून घडले. राजेश पायलट यांचाही असाच अपघात झाला आणि ते

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

¥.2

MSK/ D/ KTG/

पूर्वी श्री. बोर्ड

14:50

श्री. हर्षवर्धन पाटील ....

आपल्यामधून निघून गेले. तेही असेच देश पातळीवरील एक उमदे नेतृत्व होते. तेही कार अपघातात निघून गेले. माधवरावजी सिंधीया साहेबांचे देखील चांगले नेतृत्व होते. तेही अपघातात निघून गेले. विलासराव देशमुख साहेब देखील आजारामुळे निघून गेले. संजय गांधीचांही असाच अपघाती मृत्यु झाला. सर्वजण एकाच वयोगटातील होते. 62-63 वर्ष वय हे काही फार नाही. गोपीनाथ मुंडेचे देखील अतिशय कमी वयात दुःखद निधन झाले आहे. ही दुःखद घटना आहे. ग्रामीण भागाची, शिक्षण क्षेत्राची माहिती असणारा नेता आपल्यातून निघून गेला आहे.

सभापती महोदय, त्यांनी सहकारी चळवळीमध्ये सुध्दा खूप चांगले काम केले. साखर कारखाने काढले. साखर कारखान्यांच्या समस्या असायच्या, तोडणी कामगारांच्या असायच्या, त्या त्यांनी सोडविल्या. आदरणीय श्री. शरद पवार साहेबांचा व गोपीनाथ मुंडे साहेबांचा लवाद होता. मी सहकार मंत्री झाल्यापासून 3 वर्षांनी लवाद एकत्र बसायचा. तोडगा काढण्यामध्ये गोपीनाथ मुंडे यांचा हातखंडा होता. कधीही विषय टोकाला जाऊ न देता व्हाया मीडिया काढून तो प्रश्न कसा सोडविता येईल अशी भूमिका ते मांडत असत. त्यांच्या कुटुंबीयांवर मोठा आघात झाला आहे. आलेला प्रत्येक माणूस जाणारच आहे. कोणीही कायमस्वरूपी आलेले नाही. गोपीनाथ मुंडे यांनी सर्व स्तरांवर काम केले. राजकीयदृष्ट्या हा त्यांचा उमेदीचा काळ होता. 15 वर्ष संघर्ष केला. परंतु, सत्ता नव्हती. आता सत्ता मिळाली, काम करता येईल अशी वेळ आली आणि त्यामध्येच त्यांचे असे अकाली जाणे निश्चितच राज्याच्या दृष्टीने अडचणीचे ठरले आहे.

सभापती महोदय, मी संसदीय कार्य मंत्री म्हणून माझ्या वतीने आणि माझ्या कुटुंबीयांच्या वतीने त्यांच्या आत्म्याला शांती मिळो अशी आदरांजली अर्पण करतो आणि त्यांच्या कुटुंबावर कोसळलेल्या दुःखाच्या डोंगरातून त्यांना बाहेर येण्यासाठी परमेश्वराने ताकद द्यावी अशी भावना व्यक्त करू थांबतो.

(नंतर श्री. रोझेकर ....

श्री.वसंत डावखरे (उप सभापती) : सभापती महोदय, माननीय उप मुख्यमंत्री यांनी सभागृहामध्ये मांडलेल्या शोक प्रस्तावावर माझी सहवेदना व्यक्त करण्यासाठी मी उभा आहे.

सभापती महोदय, महाराष्ट्र राज्याचे माजी उप मुख्यमंत्री, विद्यमान केंद्रीय मंत्री व भारतीय जनता पक्षाचे वरिष्ठ नेते गोपीनाथ मुंडे यांच्या दुःखद निधनाची बातमी समजली व माझा जवळचा मित्र, मार्गदर्शक गेल्याचे दुःख झाले. काळाची आव्हाने समर्थपणे पेलणारा नेता, अशी त्यांची ओळख होती. त्याच काळाने त्यांच्या हळदयाच्या ठोक्यावर घाला घातला, हे अनाकलनीय आहे. नियती ही कठोर असते आणि ती आपले वेळापत्रक चुकवत नाही, हेच खरे.

सभापती महोदय, विधिमंडळामध्ये मी प्रवेश केल्यापासून त्यांना जवळून पहात होतो. विरोधी पक्षनेते म्हणून मी त्यांचे कामकाज जवळून पाहिले आहे. त्यानंतर ते राज्याचे उप मुख्यमंत्री म्हणून धडाडीने कार्य केल्याचे मला स्मरण होत आहे. मला उप सभापती म्हणून बिनविरोध निवळून देण्यामध्ये त्यांच्या मनाच्या मोठेपणाचे मला दर्शन घडले होते. भाजपाचे गटनेते व आमदार म्हणून त्यांनी केलेले कामकाज मी कधीही विसरु शकणार नाही.

सभापती महोदय, गोपीनाथ मुंडे यांच्या निधनाने राजकारणातील एक हस्तमुख, उमदे व प्रसन्न व्यक्तीमत्त्व काळाच्या आड गेलेले आहे. त्यांच्या जाण्याने महाराष्ट्र व देश एका मुत्सदी व कुशल प्रशासकाला मुकला आहे. त्यांच्या आत्म्यास शांती व सद्गती लाभो, हीच त्या परमकृपाळू परमेश्वरचरणी प्रार्थना.

सभापती : सभागृहाचे नेते, उप मुख्यमंत्री यांनी स्व.गोपीनाथराव मुंडे यांच्या दुखवट्याचा जो प्रस्ताव मांडला आहे, त्यावर माझे विचार मांडण्यासाठी मी उभा आहे.

स्व.गोपीनाथराव मुंडे महाराष्ट्रातील ग्रामीण भागातील अत्यंत गरीब समाजातून पुढे आलेले अष्टपैलू नेतृत्व होते, असे म्हणणे आवश्यक आहे. अशा पद्धतीचे नेतृत्व तयार होणे, त्याचे लालनपालन होणे आणि ते गरीब समाजानेच करणे, अशा प्रकारचा एक अपवादात्मक नेता गोपीनाथराव मुंडे यांच्या माध्यमातून होऊन गेला. परखड विचाराचे, मृदू हृदयाचे, ध्येयवादी आणि जबरदस्त जिदीचे, संघर्ष करण्याचा प्रश्न आला तर संघर्ष करण्याची तयारी असणारे आणि जर अत्यंत प्रेमाने बोलून एखादा प्रश्न सोडवायचा असेल तर त्याकरिता अत्यंत दिलखुशपणे तुमच्या समोर येणारे आणि सहज चर्चा करून अनेक प्रश्न सोडविणारे एक आगळेवेगळे व्यक्तिमत्त्व महाराष्ट्राच्या क्षितिजावर गेली तीस वर्षे अत्यंत उमेदीने काम करीत होते.

महाराष्ट्र विधानसभेचा सदस्य असताना सन 1980 पासून ते सन 1995 पर्यंत त्यांचे काम मी महाराष्ट्र विधानसभेत फार जवळून पाहिले आहे. सातत्याने अभ्यास करणारा, ग्रामीण भागातील असला तरी अत्यंत प्रभावी पद्धतीने संसदीय शस्त्र वापरणारा आणि सर्वसामान्य समाजाचे जे प्रतिनिधित्व करावयाचे आहे, त्यांच्या योजनांचा पाठपुरावा करावयाचा आहे, त्याचे हित जपायचे आहे, ते परखडपणे मांडून, त्याचा पाठपुरावा करून ते पदरात पाडून घेणारा हा नेता होता.

स्व.मुंडे साहेब सन 1980, 1990, 1995, 1999 आणि 2004 अशा पाच वेळा रेणापूर मतदारसंघातून आमदार म्हणून निर्वाचित झाले होते. सन 1991 ते सन 1995 या काळात महाराष्ट्र विधानसभेचे ते विरोधी पक्ष नेते होते. प्रभावी विरोधी पक्षनेते म्हणून काही अपवाद विधानसभेतही होऊन गेले आणि विधानपरिषदेतही होऊन गेले आहेत. त्यापैकीच मुंडे साहेब हे विधानसभेचे विरोधी पक्षनेते होते आणि त्यांची ती एक आगळीवेगळी कारकीर्द होती.

यानंतर श्री.खंदारे.....

सभापती....

सर्वसामान्य समाजाला न्याय मिळण्यासाठी त्यांनी अत्यंत उत्कृष्ट पद्धतीचे काम केले होते ही वस्तुस्थिती आहे. प्रतिकूल परिस्थितीमध्ये जन्म घेऊन सुध्दा चिवटपणे त्यांनी आपले शिक्षणही पूर्ण केले. विद्यार्थी दशेमध्ये, विद्यार्थी चळवळीमध्ये सातत्याने भाग घेणारे आणि त्या अनुषंगाने लहानपणापासून विद्यार्थी परिषदेचेही काम त्यांनी केले. त्या दरम्यानच्या काळामध्ये त्यांचा व श्री.प्रमोद महाजन यांचा संबंध आला. महाराष्ट्रातील ग्रामीण भागामध्ये भा.ज.प.चे काम रुजविण्याचा त्यांनी प्रयत्न केला. त्यानंतरच्या 15-20 वर्षात त्यांच्या पक्षाला काहीशी ताकद मिळू शकली. ग्रामीण भागातील ओ.बी.सी.संघटनेचे त्यांनी नेतृत्व केले आणि ते राष्ट्रीय पातळीपर्यंत नेले. कोणत्याही पद्धतीचा अन्याय झाला तर त्याच्या विरोधात उभे राहण्याची त्यांची मानसिकता होती. स्व.विलासराव देशमुख यांच्या जीवाभावाचे मित्र म्हणून ते अनेक वर्ष वावरले. स्व.विलासराव देशमुख कॉंग्रेस पक्षाचे नेते होते आणि स्व.गोपीनाथ मुंडे हे भा.ज.प.चे नेते होते. परंतु अनेक सामाजिक कार्यक्रमाच्या निमित्ताने ते एकाच व्यासपीठावर येत होते. सन्माननीय मंत्री व सन्माननीय सदस्यांनी आपले अनुभव कथन केले आहेत. प्रत्येकाने एक गोष्ट सांगितली की, श्री.गोपीनाथ मुंडे हे आमच्या व्यक्तिगत जीवनातील अत्यंत जवळचे सहकारी होते, मित्र होते. ते एका विशिष्ट पक्षाचे असले तरी त्यांनी हे नाते तयार केले होते. हा त्यांच्या जीवनातील फार मोठा अपवाद समजावा लागेल. स्व.गोपीनाथ मुंडे आणि माझा अनेक वेळा व्यक्तिगत संबंध आला होता. अनेकदा सामाजिक प्रश्नांसंबंधी, राजकीय विचारासंबंधी त्यांनी माझ्याबरोबर चर्चा केली होती. त्या दृष्टीने ते वैचारिक देवाणधेवाण करीत असत.

त्यांच्या राजकीय जीवनातील अतिशय उच्च यश म्हणजे ते दुसऱ्यांदा लोकसभेमध्ये निवडून गेले आणि नुकताच केंद्रीय मंत्रिमंडळाचा शपथविधी झाला होता त्यावेळी त्यांनी कॅबिनेट मंत्री म्हणून शपथ घेतली. केंद्र सरकारमध्ये ग्रामविकास मंत्री म्हणून काम करण्याची त्यांना संधी मिळाली होती. तो त्यांच्या आयुष्यातील सर्वोच्च क्षण होता. आज ते आपल्या गावी सत्कार समारंभासाठी निघाले असताना नियतीने त्यांच्यावर अचानकपणे हल्ला केला. श्री.गोपीनाथ मुंडे हे आपल्यातून गेले आहेत हे आपल्यापैकी कोणालाही पटत नाही. जबरदस्त ध्येयवादी नेता

सभापती .....

आपल्यातून गेलेला आहे. एक कुशल प्रशासक, उत्तम संघटक, अत्यंत कार्यक्षम, अभ्यासू, उत्कृष्ट संसदपटू तसेच वक्तृत्व, नेतृत्व व कर्तृत्व या गुणांचा संगम असलेले नेते आपल्यातून गेले आहेत. त्यांच्या कुटुंबीयांच्या दुःखामध्ये मी स्वतः व्यक्तिगत सहभागी होत आहे. त्यांच्या कुटुंबीयांना या दुःखातून सावरण्याचे सामर्थ्य देण्याची मी परमेश्वराकडे प्रार्थना करतो.

सन्माननीय सदस्यांनी दोन मिनिटे उभे राहून शोक प्रस्ताव संमत करावा, अशी माझी त्यांना विनंती आहे.

(सदस्य उभे राहतात.)

सदस्यांनी खाली बसावे.

शोक प्रस्ताव संमत करण्यात आला आहे. प्रस्तावाची एक प्रत शोकाकुल कुटुंबीयाकडे पाठविण्यात येईल.

यानंतर श्री.शिंगम....

03-06-2014

(असुधारित प्रत / प्रसिद्धीसाठी नाही)

BB-1

MSS/ D/ KTG/

15:05

सभापती....

माझ्या दालनामध्ये झालेल्या चर्चेच्या अनुषंगाने मी सभागृहाला सांगू इच्छितो की, श्री.गोपीनाथ मुंडे साहेबांच्या दुःखद निधनाबद्दल विधानसभा आणि विधानपरिषदेतील सन्माननीय सदस्यांची आणखी एक संयुक्त दुखवट्याची सभा मध्यवर्ती सभागृहामध्ये घेण्यात येणार आहे. त्याची तारीख व वेळ सन्माननीय सदस्यांना नंतर कळविण्यात येईल.

सभाटूळापुढील □म□ज संपलेले आहे. सभाटूळाची बैठ□ आता स्थानिज होऊ▀ उद्या बुधवार, दिन 4.6.2014 रोजी सकाळी 11.00 वाजता पुढी भरेल.

(सभाटूळाची बैठ□ दुपारी 3 वाजू 6 मिनिटांपैकी बुधवार, दिन 4.6.2014 रोजीच्या सकाळी 11.00 वाजेपर्यंत स्थानिज झाली)

4.6.2014 रोजीच्या सकाळी 11.00 वाजेपर्यंत स्थानिज झाली)